

**T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**9. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI,
SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET VE ANNE-
BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BELİRLENMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Kısmet AKKURT NURTAN**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Derya EVGİN**

**Hemşirelik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Nisan 2019
NEVŞEHİR**

**T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**9. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI,
SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET VE ANNE-
BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BELİRLENMESİ**

**Tezi Hazırlayan
Kismet AKKURT NURTAN**

**Tez Danışmanları
Dr. Öğr. Üyesi Derya EVGİN
Dr. Öğr. Üyesi Nalan GÖRDELES BEŞER**

**Hemşirelik Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi**

**Nisan 2019
NEVŞEHİR**

KABUL VE ONAY SAYFASI

Dr. Öğr. Üyesi Derya EVGİN ve Dr. Öğr. Üyesi Nalan GÖRDELES BEŞER danışmanlığında, Kısmet AKKURT NURTAN tarafından hazırlanan “**9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet Ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi**” başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

30.04.2019

JÜRİ

Başkan : Prof. Dr. Nimet KARATAŞ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Derya EVGİN

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Zübeyde KORKMAZ

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 03.05.2019 tarih ve 2019.26.223 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

TEZ BİLDİRİM SAYFASI

Tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada yer alan bütün bilgilerin bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu ve bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

İmza

Kısmet AKKURT NURTAN

TEŞEKKÜR

Bu alıŐmanım gerçekleŐmesinde yol gÖstericiliği, ilgisi ve sonsuz sabrıyla hep yanımda olan, değerli katkıları ile beni her zaman destekleyen danıŐmanım, saygıdeğer hocam, Dr. ÖĞr. Üyesi Derya EVĐİN'e ve ikinci danıŐmanım değerli hocam, Dr. ÖĞr. Üyesi Nalan GÖRDELES BEŞER'e,

Bilgi ve deneyimleri ile yüksek lisans eğitimim boyunca yol gösteren saygıdeğer hocalarım Prof. Dr. Nimet KARATAŞ ve Dr. ÖĞr. Üyesi Zehra ÇALIŐKAN başta olmak üzere tüm değerli hocalarıma,

Tüm hayatım boyunca hep yanımda olan, eğitim sürecim boyunca beni hep destekleyen canım anneme, babama ve sevgili aileme,

Yüksek lisansa baŐlamamda en çok desteği veren, süreç boyunca her zorlukta yanımda olan, desteğini ve sevgisini hep yanımda hissettiğim sevgili eŐim Furkan NURTAN'a,

Yüksek lisans eĐitimimde çokça katkısı olan, enerjisi ve azmi ile beni hep destekleyen sevgili dostum Bűra Sema SÖNMEZ'e,

Çalışmama katılan sevgili ÖĞrencilere, ailelerine ve ÖĞretmenlerine,

Çalışmam boyunca bana destek veren herkese sonsuz teŐekkürler.

9. SINIF ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞI, SİBER ZORBALIK, SİBER MAĞDURİYET VE ANNE-BABA TUTUMLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Kısmet AKKURT

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Nisan, 2019

ÖZET

Çalışma, 9. sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Çalışmada, bir il merkezinde bulunan liselerin; 9. sınıfında öğrenim gören, internet kullanan, çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve velilerinden onam alınan 550 öğrenci örnekleme alınmıştır. Araştırmanın örnekleminde evreni bilinen örneklem seçme formülü kullanılmıştır. Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselere numara verilerek sıralanmış ve rastgele sayılar tablosu kullanılarak anadolu liseleri, fen liseleri, imam hatip liseleri ile mesleki ve teknik liseler olmak üzere farklı dört lise türü belirlenmiştir. Çalışmanın yapılması için etik kurul onayı, kurum izni ve ebeveynlerden yazılı onam alınmıştır. Veriler; Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler, Student t, Tek yönlü varyans analizi, Mann-Whitney U ve Kruskall Wallis, Post Hoc: Bonferroni testleri ile Spearman korelasyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin %47.1'inin kendisine ait bilgisayar ya da tableti bulunduğu, %99.3'ünün kendine ait akıllı telefonunun olduğu, %44.9'unun haftada bir kez bilgisayar kullandığı, %44.9'unun bilgisayarı ya da %57.4'ünün akıllı telefon kullanım amacının video ya da film izlemek ve sosyal medya takibi olduğu belirlenmiştir. Young internet bağımlılığı ile siber zorbalık ölçeği arasında pozitif, zayıf doğrusal ($r=0.335$) ve siber mağduriyet ölçeği arasında negatif, zayıf doğrusal bir ilişki olduğu bulunmuştur ($r=-0.345$). Young internet bağımlılığı ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal ($r=-0.193$; $r=-$

0.158), kabul/ilgi alt boyutu arasında ise pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0.231$). Siber zorbalık ölçeği ile siber mağduriyet ölçeği arasında ise negatif, orta düzey doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.436$). Siber zorbalık ölçeği ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal ($r=-0.112$; $r=-0.182$) ve kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki bulunmuştur ($r=0.159$). Siber mağduriyet ölçeği ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında pozitif, çok zayıf doğrusal ($r=0.148$; $r=0.157$) ve kabul/ilgi alt boyutu arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=-0.200$). Bu sonuçlar doğrultusunda, ergenlerde internet kullanımı ve risklerine (bağımlılık, siber zorbalık ve mağduriyet vb.) ilişkin ergenlere ve ebeveynlere yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet, ebeveyn tutumları

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Derya EVGİN

Sayfa Adedi:105

**DETERMINATION OF RELATION BETWEEN INTERNET ADDICTION,
CYBER BULLYING, CYBER VICTIMIZATION AND PARENT ATTITUDES
IN 9TH CLASS STUDENTS**

(M. Sc. Thesis)

Kismet AKKURT

**NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ UNIVERSITY
INSTITUTE OF SCIENCE**

April, 2019

ABSTRACT

This study was conducted to determine the relationship between internet dependency, cyber bullying, cyber victimization in 9th class students and parent attitudes of them, as descriptive. The sample was constituted of 550 students who were attending to 9th class, used internet, and were voluntary to participate to the study and whom parents' consents were obtained. For the study; consents of ethical committee, institute and parents were obtained. Data was collected by using Student Individual Informative Form, Young's Internet Addiction Test-Short Form, Cyber bullying Scale, Cyber Victimization Scale and Perceived Parental Attitudes Scale. Descriptive statistics, Student t, One-way analysis of variance, Mann-Whitney U, Kruskall Wallis, and Post Hoc: Bonferroni tests with spearman correlation analysis were used to evaluate of the data. It is determined that 47.1% of the students had computer or tablet and 99.5% of them had Smartphone. Of the students; 44.9% used computer once a week, 44.9 used computer and 57.4% used Smartphone for watching video or film and following social media. There was a positive and poor linear relation between Young's internet addiction and Cyber bullying scale ($r=0.335$) while there was a negative and poor linear relation between internet addiction and cyber victimization ($r=-0.345$). However, relation between Young's internet addiction with psychological autonomy and control/checking sub dimensions was negative, very poor linear ($r=-0.193$; $r=-0.158$). The relation between internet addiction and acceptance/attention subscale was positive, very poor linear ($r=0.231$). There was a negative, midlevel linear relation between cyber bullying and cyber victimization scales ($r=-0.436$). It is found that there was a negative, very poor linear

relation between cyber bullying with psychological autonomy and control/checking subscales ($r=-0.112$; $r=-0.182$), the relation with acceptance/attention was positive, very poor linear ($r=0.159$). Besides, there was a positive, very poor linear relation between cyber victimization scale with psychological autonomy and control/checking subscales ($r=0.148$; $r=0.157$) and the relation with acceptance/attention was negative, very poor linear ($r=-0.200$). According to these results, it is suggested that education programs relation to internet using in adolescents and risks (addiction, cyber bullying and victimization etc) for adolescents and their parents should be organized.

Key words: Adolescent, internet addiction, cyber bullying, cyber victimization, parent attitudes.

Suprvisor: Dr. Instructor Derya EVGİN

Page Number:105

İÇİNDEKİLER

ONAY:	i
TEZ BİLDİRİM SAYFASI	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR ve SİMGELER	xi
TABLolar LİSTESİ	xii
BÖLÜM 1	
GİRİŞ	1
BÖLÜM 2	
2.GENEL BİLGİLER	5
2.1.Bağımlılık	5
2.1.1 İnternet ve internet bağımlılığı	5
2.1.2.1. İnternet bağımlılığı türleri	7
2.1.2.2. İnternet bağımlılığı tanı ölçütleri	8
2.1.2.3. İnternet bağımlılığı nedeniyle görülen sorunlar	8
2.1.2.3.1. Fizyolojik sorunlar:	8
2.1.2.3.2. Psikolojik sorunlar	8
2.1.2.3.3. Sosyal sorunlar	9
2.2. Zorbalık ve Mağduriyet	9
2.2.1. Zorbalık türleri	9
2.2.1.1. Siber zorbalık	10
2.2.1.1.1. Siber zorbalık türleri	10

2.2.1.2 Siber mağduriyet	11
2.2.3. Siber zorbalık ve siber mağduriyet epidemiyolojisi	11
2.3. Anne- Baba Tutumları.....	12
2.3.1. Demokratik anne baba tutumu	13
2.3.2. Aşırı koruyucu ve müdahaleci tutum	13
2.3.3. Baskıcı ve otoriter tutum	14
2.3.4. Reddedici anne-baba tutumu	14
2.3.5. Tutarsız anne-baba tutumu	14
2.4. İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyette Anne Baba Tutumu ve Hemşirelik	15
BÖLÜM 3	
YÖNTEM	17
3.1. Araştırmanın Türü.....	17
3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	17
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	17
3.3.1. Araştırmaya dahil edilme kriterleri	18
3.4. Veri Toplama Araçları	19
3.4.1. Öğrenci kişisel veri toplama formu.....	19
3.4.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (YİBÖ- KF)	19
3.4.3. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)	19
3.4.4. Siber Mağduriyet Ölçeği:	20
3.4.5. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ):	20
3.5. Araştırmanın Etik Boyutu.....	21
3.6. Verilerin Toplanması.....	21
3.6.1. Ön uygulama.....	21
3.6.2. Uygulama	21

3.7.Verilerin Değerlendirilmesi.....	22
--------------------------------------	----

BÖLÜM 4

BULGULAR	23
-----------------------	-----------

BÖLÜM 5

TARTIŞMA	43
-----------------------	-----------

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	56
------------------------	----

KAYNAKÇA	60
----------------	----

EKLER.....	75
------------	----

ÖZGEÇMİŞ.....	88
---------------	----

KISALTMALAR ve SİMGELER

TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YİBÖ-KF	Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu
SZÖ	Siber Zorbalık Ölçeği
SMÖ	Siber Mağduriyet Ölçeği
AABTÖ	Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği
NASN	National Association Of School Nurses
ASHA	American School Health Association

TABLolar LİSTESİ

Tablo 4.1.	Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)....	23
Tablo 4.2.	Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)...	24
Tablo 4.3.	Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)..	24
Tablo 4.4.	Ölçek ve Ölçek Alt Boyut Puan Ortalamaları (n=550)	26
Tablo 4.5.	Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	26
Tablo 4.6.	Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	26
Tablo 4.7.	Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	28
Tablo 4.8.	Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı	30
Tablo 4.9.	Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı	30
Tablo 4.10.	Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı.....	32
Tablo 4.11.	Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı	33
Tablo 4.12.	Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı	33
Tablo 4.13.	Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı	35
Tablo 4.14.	Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Grup Puan Ortalamalarının Dağılımı	36
Tablo 4.15.	Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Grup Puan Ortalamalarının Dağılımı	37
Tablo 4.16.	Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Grup Puan Ortalamalarının Dağılımı	36

Tablo 4.17. Young İnternet Bağımlılık Ölçeği, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki	36
---	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Türkiye’deki genel çocuk sağlığı durumuna bakıldığında; 0-6 yaş arasındaki çocuklarda en sık görülen hastalıklar sırasıyla; üst solunum yolu hastalıkları (%42.6), ishal (%32.3), alt solunum yolu hastalıkları (%11.1) ve bulaşıcı hastalıklardır (%9.2). Okul dönemi olan 7-14 yaş grubu çocuklarda ise en sık görülen hastalıklar arasında %23.4 oranında ağız diş sağlığı sorunları, %13.6 oranında göz ile ilgili hastalıklar, %7.9 oranında enfeksiyon hastalıkları, %5.9 oranında cilt hastalıkları, %3.3 oranında beslenme sorunları, %2.3 oranında işitme sorunları, %1.8 oranında kas iskelet ve %1.3 oranında ruh sağlığı sorunları yer almaktadır [1]. Özellikle ergenlerde sık görülen kas iskelet, beslenme ve ruhsal sorunların nedenleri arasında internetin fazla kullanımının yer aldığı görülmektedir. Uzun süreli bilgisayar kullanımının çocuklarda obeziteye, kas-iskelet sistemi ve görme sorunlarına, sosyal gelişim sorunlarına ve internet bağımlılığına neden olduğu belirlenmiştir [2,3].

Amerika’da 1960’lı yıllarda temelleri atılan internetin, günümüzde teknolojinin daha da gelişmesiyle tüm dünyayı etkisi altına aldığı görülmektedir. İnternetin tüm dünyayı etkileyecek kadar hızlı yaygınlaşması, internet kullanımının pek çok disiplin tarafından incelenmesine neden olmuştur [4,5]. Dünyada İnternet kullanımı 2015 yılı ocak ayı verilerine bakıldığında; dünyada yaklaşık üç milyar internet kullanıcısının olduğu görülmektedir. İnternet kullanım yoğunluğuna göre en fazla internet kullanımı %88 ile Kuzey Amerika’dayken, en fazla kullanıcının 823 milyon kullanıcı ile Doğu Asya’da olduğu belirlenmiştir [6]. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2018 yılı verilerinde; Türkiye’de 16-74 yaş grubundaki bireylerde internet kullanım sıklığı %72.9, aynı yaş grubunda internet kullanımı kadınlarda %65.5 ve erkeklerde %80.4 olarak belirlenmiştir [7]. 2019 yılında yapılan bir çalışmaya göre ise dünya genelinde 4.39 milyar, Türkiye’de ise 59.36 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır [8].

Oldukça yaygın olarak kullanılan internet, yaşamın her alanında geniş yer bulmaktadır. Ancak internetin aşırı kullanımına bağlı olarak yaşanan sorunlar da artmıştır [9]. Erden ve Hatun’a göre internetin aşırı kullanımının temelinde kişinin başka sıkıntılarını

bastırma eğilimi bulunmaktadır. Bu sayede kişi geçici de olsa bireysel sorunlarından uzaklaşarak kendini rahatlatmaktadır. Ancak uzun vadede bu kaçış bir bağımlılık haline gelerek kullanıcıların günlük yaşamlarını etkilemeye başlamaktadır [10]. Yapılan araştırmalarda internetin fazla kullanımının bireylerde, yakın ilişkilerde azalma, yalnızlık, toplumsal ilişkilerde bozulma ve uzaklaşma ve depresyon gibi problemlere yol açtığı belirlenmiştir [11]. Bunlara ek olarak aşırı internet kullanımına bağlı olarak fizyolojik sorunlar (obezite, uyku bozuklukları ve epileptik nöbetler) da ortaya çıkabilmektedir [12]. İnternet kullanımının yaşama kattığı olumsuzluklardan birisi de bağımlılık yapıcı etkisidir. Kayrı'ye göre internet bağımlılığı için temel unsur internette geçirilen zamandır. Yani internette geçirilen sürenin uzunluğu bağımlılık için belirleyicidir [13].

Çocuklar ve ergenler henüz psikolojik olgunluğa erişmemeleri nedeniyle, bu tür bağımlılıkların gelişimi açısından potansiyel bir risk oluşturmaktadırlar [14]. Bu yaş gurubundaki bireyler, kişisel ve sosyal gelişimleri henüz tamamlanmadığı için kişilik gelişimleri üzerine olumsuz etkileri daha fazla olmaktadır [15]. Ergenler üzerinde internet bağımlılığına yönelik yapılan çalışmalarda bağımlılık yaygınlığının; Avrupa'da %1-9, Ortadoğu'da %1-12, Asya'da %2-18 arasında değişen oranlarda olduğu belirtilmektedir [16]. Cao ve Sue'nin yaptığı araştırmada ergenlerdeki internet bağımlılığı yaygınlığı %2.4 olarak belirlenmiştir [17]. Yapılan diğer araştırmalarda ergenlerde internet bağımlılığı sıklıkları Norveç'te %1.98; Tayvan'da %20.8; Çin'de %6.44; Güney Kore'de %10.7; ABD'de %8.1; Finlandiya'da kızlarda %1.4, erkeklerde %1.75; İtalya'da %5.4 ve Türkiye'de %1.2 olarak bulunmuştur [5,18,19]. Canan'ın çalışmasında, ergenlerin cinsiyete göre interneti kullanma amaçlarının da farklı olduğu belirlenmiştir. Kızlar interneti en çok sohbet, video izleme ve amaçsızca dolaşma aktiviteleri için kullanırken, erkekler sohbet, oyun oynama ve video izleme aktiviteleri için kullanmaktadırlar [20].

Ergenin sosyal çevresiyle olan iletişim ihtiyacı, akran çevresine yönelmesine sebep olabilmektedir. Teknolojinin yaygınlaşması ile gençler, bu ihtiyaçlarını internet üzerinden özellikle de sosyal medya sitelerinden karşılayabilmektedir [21].

Birçok araştırmada ergenlerin, interneti; arkadaş bulma, kimlik oluşturma çabası, ait olma duygusu yaşama, yaşamsal stresten kaçınma, cinsel dürtülerini kontrol etme gibi ergenlik dönemine özgü durumlar nedeniyle kullandıkları ifade edilmiştir.

Yapılan çalışmalar internet bağımlılığının ergenler üzerinde özellikle fiziksel, psikososyal ve bilişsel alanlarda olumsuz etkilere yol açabileceğini ortaya koymaktadır. İnternetin aşırı kullanımı, yalnızlık, depresyon, intihar düşüncesi, anksiyete, stres, öfke, akran zorbalığı, siber zorbalık, sosyal destek sorunları, utangaçlık, sosyal fobi, sosyal beceri yetersizliği, yaşam doyumunu ve benlik saygısında azalma gibi pek çok psikososyal probleme yol açtığı belirtilmektedir [22,23].

İnternet kullanımının ergenler arasında yaygınlaşması, okullarda öğrencilerin göstermiş olduğu zorbalık davranışını internet ortamında yapmalarına yani siber zorbalığa imkân tanımaktadır. Kısaca bilgisayar ortamındaki saldırganca davranışlar olarak tanımlanabilen siber zorbalığın görölme oranlarına bakıldığında öğrencilerin %6'sının siber kurban, %36'sının siber zorba, %24'ünün ise siber zorba-kurban oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bir çalışmada 12-20 yaş arası bireylerde siber zorbalık türlerinden herhangi birine maruz kalma oranının okul ortamında %6, okul dışında ise %12 olduğu tespit edilmiştir [24].

Özdemir ve Akar'ın 2011 yılında yaptıkları bir çalışmaya göre; öğrencilerin %14'ünün siber mağdur, % 10'unun ise siber zorba olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışmada cinsiyet, yaş ve sınıf düzeyi gibi değişkenlerin siber zorbalığı etkilemediği ancak günlük internet kullanım süresi 5 saatin üzerinde olan öğrencilerin diğerlerine göre daha fazla siber zorbalık davranışı yaptıkları belirtilmektedir [25].

İnternet kullanımının arttığı ergenlerde bağımlılık sebebi olabilecek faktörler arasında aile etkisi olabileceğini vurgulayan Cengizhan, internet bağımlılığında anne baba tutumunun etkisinden bahsederken, bilinçli ve ilgili ebeveynlere gerekli bilgilendirmeler yapıldığında, etkinin çocuklara hızlı bir şekilde yansıdığı sonucuna ulaşılmıştır [26]. İnternet kullanım süresi fazla olan ergenlerin, ailelerinden yeteri kadar sosyal destek görmedikleri ve ailelerinin iletişime kapalı kişiler olduğunu belirlemiştir. Ailesiyle ve arkadaşlarıyla ilişkileri iyi olan ergenlerde ise internet kullanım süresinin düşük olduğu

belirlenmiştir. İnternet bağımlılığında sosyal yaşam olumsuz etkilendiği gibi aile içinde iletişim de olumsuz yönde etkilenmektedir [27,28]. Çocukların ergenlik döneminde internet bağımlısı olması, ergenin ailesiyle iletişim problemi yaşadığının ve aile ilişkilerinin iyi olmadığını göstergesidir [5].

Toplum ve aile sağlığının korunmasında ve geliştirilmesinde hemşirelik hizmetlerinin önemi, hemşirelik yönetmeliğindeki 6. Madde/a bendinde belirtildiği üzere, “Her ortamda bireyin, ailenin ve toplumun hemşirelik girişimleri ile karşılanabilecek sağlıkla ilgili ihtiyaçlarını belirler ve hemşirelik tanılama süreci kapsamında belirlenen ihtiyaçlar çerçevesinde hemşirelik bakımını kanıta dayalı olarak planlar, uygular, değerlendirir ve denetler” şeklinde belirtilmiştir. Okul çağı çocuklarına yönelik koruyucu sağlık uygulamalarında ve sağlıklı davranışları kazandırmada okul sağlığı hemşiresinin önemli sorumlulukları bulunmaktadır [29]. Aynı bağlamda çocuk sağlığı hemşiresinin amacı; çocuğun ve gencin fiziksel, entelektüel, duygusal ve sosyal yönden gelişimine katkı sağlamaktır. Özellikle okul sağlığı konusunda hemşirelerin iyi bir hizmet verebilmesi için okul çağındaki çocuklarda ve ergenlerde görülebilecek ruhsal sorunlara (davranış bozuklukları, şiddet, zorbalık, bağımlılık, madde kullanımı, depresyon, okul reddi ve diğer psikiyatrik sorunlar) ilişkin belirtilerin farkında olması ve bu konularda yeterli bilgiye sahip olması önemlidir [30]. Farklı roller ve ortamlarda ebeveynler ve eğitimciler ile etkileşim içerisinde olan hemşirelerin, bilgisayar ve internetin çocuk üzerindeki etkilerinin bilerek, aile ve öğretmenlere danışmanlık yapması bu olumsuz etkilerin azalmasında etkili olabilir [3]. Bu nedenle çocuklar ve ergenlerde internet kullanım sıklığının, internet bağımlılığının ve siber zorbalık durumlarının değerlendirilmesi ve konuya ilişkin aile tutumlarının bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışma 9. sınıfta eğitim-öğretim gören öğrencilerde internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

BÖLÜM 2

GENEL BİLGİLER

2.1.Bağımlılık

Bağımlılık; bir maddeyi veya davranışı terk edememe ya da söz konusu madde ya da davranış üzerindeki kontrolü kaybetme şeklinde tanımlanmaktadır. Bağımlılık; bağımlı olunan maddenin alınmasına yönelik önüne geçilemeyen bir isteğin olması, mütemadiyen kullanılan dozu artırma ihtiyacı (tolerans), madde ve etkilerine karşı psikolojik ve fizyolojik gereksinim hissedilmesi (yoksunluk) olmak üzere 3 temel bileşene sahiptir. Geçtiğimiz yıllarda bağımlılık denince akla daha çok madde bağımlılığı gelmekte iken günümüzde bağımlılık ifadesi; nörobiyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkileşimiyle madde bağımlılığı ile birlikte davranışsal bağımlılığı da ifade etmektedir. Madde veya davranış bağımlılıklarında; davranış ya da eylem üzerinde kontrolün kaybı ve diğer kötü sonuçlarına rağmen bu davranış ya da eylemin süregelmesi ortaktır. Bireyler birçok maddenin etkisi altına girip bağımlısı olabilmektedirler. Maddelerin dışında maddesel olmayan, davranış tabanlı; oyun, seks, televizyon, alışveriş ve internet gibi kavramlar için de bağımlılık durumları söz konusu hale gelmiştir [31].

2.1.1 İnternet ve internet bağımlılığı

İnternet; International Network kelimelerinin ilk harflerinden türetilmiş olup ‘bilgisayarlar arası dünya çapındaki ağ’ biçiminde ifade edilebilir. Türkçe’ye genellikle, ‘uluslararası ağ’ şeklinde çevrilir. Birden fazla bilgisayarın birbiriyle bağlantılı olduğu anlamına gelen bilgisayar ağlarının, aralarında tekrar bağlantı kurmasıyla oluşan ve dünya genelinde bilgisayar ağlarına dayalı iletişim sistemidir [32].

Bağımlılık düzeyinde internet kullanımını ifade eden patolojik internet kullanımına ilk dikkat çeken kişi 1996 yılında Young, literatüre internet bağımlılığı kavramını ilk kazandıran kişi ise Psikiyatrist Dr. Ivan Goldberg (1996) olmuştur. Arısoy’a göre

“Patolojik internet kullanımı” interneti aşırı bir şekilde kullanma isteğinin önüne geçilememesi, internet dışında geçirilen zamanın önemini yitirmesi, yoksun kalındığında aşırı sinirlilik hali, saldırganlık olması ve kişinin iş, sosyal, akademik ve aile hayatının giderek bozulması gibi semptomların eşlik etmesi ile sağlıklı internet kullanımından ayrılmaktadır [33]. İnternet bağımlılığı, aşırı bir şekilde internette vakit geçirilmesi, kullanım isteğine ket vurulamaması, internete girilmediği zamanlarda geçen vaktin ve yapılan faaliyetlerin önemsiz olarak algılanması ve olumsuz duygulara bürünülmesi; aile, iş ve sosyal yaşamda çeşitli problemlerin olması ile ortaya çıkan klinik bir rahatsızlıktır [34,35]. Ekşi ve Ümmet ise internet bağımlılığını; kullanıcının çevirim içi kullanım kontrol yeteneğini, ilişkisel, mesleki ve sosyal problemlere sebep olacak derecede etkileyebilen, yeni ve genellikle bilinmemekte olan klinik bir bozukluk olarak tanımlamaktadır [36].

İnternet kullanıcıları için ücretsiz ve sınırsız internet erişimi, düzenlenmemiş büyük zaman aralıkları, anne-baba kontrolünün olmaması, herhangi bir kısıtlama olmadan istedikleri her şeyi izleyebiliyor olmaları, sosyal sindirme ve yabancılaşma, kanunen kullanımda yaş sınırı olmaması ve internet kullanımının bireylerin kendi kontrollerinde olması internet bağımlılığı riskini arttırmaktadır [12]. İnternet ortamı çoğunlukla ailelerin kontrolünün çok az olduğu bir ortamdır, internetteki bilgi eksikliğinde minimum aile denetimi vardır. İnternette çoğu aktiviteyi kişi tek başına yapar. Bu sebeple özellikle ergenler açısından olası riskler için tedbir almak gerekmektedir [37]. Dinç’in yaptığı çalışmaya göre; madde kullanımı, alkol ve kumar bağımlılığı ileri yaşlarda başlarken internet bağımlılığı bunların aksine küçük yaşlarda başlamaktadır. En riskli olan yaş aralığı ise 12-18 yaş grubu ergenlerdir [38]. Ergenlerin fiziksel ve zihinsel gelişim süreçleri henüz tamamlanmadığı için bu yaş grubunda aşırı internet kullanımı, onları yetişkinlere göre çok daha hassas yapmaktadır [39].

Global Dijital Analiz Raporu 2015 yılı verilerine göre; dünya genelinde yaklaşık üç milyar internet kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. İnternet kullanım yoğunluğuna göre en fazla internet kullanımı %88 ile Kuzey Amerika’dayken, en fazla kullanıcının 823 milyon ile Doğu Asya’da olduğu belirlenmiştir [6].

Global Dijital Analiz 2019 yılı Raporuna göre ise dünyada 5.11 milyar mobil kullanıcı; 4.39 milyar internet kullanıcısı; 3.48 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır. Aynı raporun Türkiye verilerine bakıldığında ülkemizde 59.36 milyon internet kullanıcısı, 52 milyon aktif sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır [8].

TÜİK 2015 yılı verilerine göre; internet kullanımının bütün yaş gruplarında özellikle erkeklerde ve en yoğun 16-24 yaş grubunda olduğu belirtilmektedir [40]. Araştırmaya göre, “16-24” yaş arasındaki gençlerin internet kullanımı oranı 2013 yılında %68.7, 2014 yılında %73 olarak bulunmuştur [41,42]. TÜİK’in 2017 yılı verilerine göre ise 16-74 yaş grubu kişilerde internet kullanımı %66.8 ve bilgisayar kullanımı %56.6 olarak saptanmıştır [43]. Türkiye genelinde 16-74 yaş grubundaki bireylerde bilgisayar ve internet kullanım oranları 2016 yılında sırası ile %5 ile %12.3; 2017 yılında %6.7 ile %17.9 olarak tespit edilmiştir. İnternet erişim imkânı olan hane oranı 2013 yılına göre 2017 yılında %31.6’lık bir artış göstermektedir [41,43,44]. Gökçearslan ve Günbatır’ın 2012 yılında yaptıkları çalışmaya göre, araştırmaya katılan lise öğrencilerinin %2.33’ü internet bağımlısı, %4.66’sı internet bağımlısı olma açısından risk grubunda olarak belirlenmiş, cinsiyet değişkeni açısından erkek öğrencilerde internet bağımlılığı sıklığının kız öğrencilere oranla daha yüksek olduğunu belirtilmiştir [45].

2.1.2.1. İnternet bağımlılığı türleri

Young, internet bağımlılığının türlerini 5 başlık altında göstermiştir. Buna göre;

Sanal Seks Bağımlılığı: Yetişkinlerin sanal seks ve sanal porno sitelerine olan bağımlılığını ifade etmektedir.

Sanal İlişki Bağımlılığı: Çok fazla çevirim içi sanal iletişim kurulmasını ifade etmektedir.

İnternet Kompulsyonu: Aşırı derecede çevirim içi kumar oynama, alışveriş ve işlemlerini ifade etmektedir.

Bilgi Yükleme: Takıntılı derecede internette gezinmek ve bilgi araştırması yapılmasını ifade etmektedir.

Bilgisayar Bağımlılığı: Fazla derecede bilgisayar oyunu oynamayı ifade etmektedir [46].

2.1.2.2. İnternet bağımlılığı tanı ölçütleri

Young internet bağımlılığının belirtilerini; interneti aşırı kullanma arzusu ve bunun önüne geçilememesi, internette geçirilen sürenin tolere edilerek gittikçe artması, internete bağlı geçirilmeyen zamanın anlamsızlaşması, internete giremediğinde aşırı huzursuzluk gerginlik, sinirlilik durumunun ortaya çıkması, kişinin aile, sosyal, iş ve akademik yaşantısının giderek bozulması şeklinde ifade etmektedir [12,47].

2.1.2.3. İnternet bağımlılığı nedeniyle görülen sorunlar

İnternet bağımlılığının, kişilerin psikolojik ve fiziksel sağlığı üzerinde aynı zamanda toplumsal yapıda olumsuz etkileri olduğu bildirilmiştir [13].

2.1.2.3.1. Fizyolojik sorunlar:

İnternet bağımlılığı nedeniyle gelişen bazı fiziksel sorunlar; ellerin uzun süre aynı pozisyonda kalmasına bağlı olarak ortaya çıkan başta, kaslarda, sırtta ve eklemlerde ağrı, boyun kaslarında tutukluk, gözlerde acıma, azalan uyku saatleri, kötü beslenme ve azalan hareket nedeniyle obezite sorunu olarak bildirilmiştir [46,48,49]. Uyku düzeni bozulan bireyler, aşırı kolalı ve kafeinli uyarıcı içecekler tüketmeye başlayabilirler. Fiziksel aktivitedeki azalmaya bağlı olarak obezite yaygınlığı artarken, postürde bozukluk, sırt ağrıları ve carpal tunnel bulguları görülebilir [50]. Ögel'e göre, internet bağımlılığına bağlı olarak baş ağrısı, göz kuruluğu, carpal tunnel sendromu bulguları, beslenme sorunları, uyku problemleri, öz bakım eksiklikleri, İçer kapanıklık ve çekingenlik gibi problemler ortaya çıkabilmektedir [51].

2.1.2.3.2. Psikolojik sorunlar

İnternet bağımlılığı olan kişilerin genellikle yaşadıkları sorunun internet bağımlılığının sonucu olduğunu fark edememeleri nedeniyle kliniklere depresyon, bipolar bozukluk, anksiyete, obsesif- kompulsif bozukluk semptomları belirtileri ile başvurdukları, daha detaylı inceleme yapıldığında bu davranışlarının altında danışanların şikâyetinde

bulunmadığı internet bağımlılığının olduğu bildirilmektedir [52]. Arısoy' un 2009 yılında yaptığı çalışmaya göre internet bağımlılığı bulunan kişilerin yarısına yakınında internet bağımlılığına eşlik eden bir başka psikiyatrik bozukluk bulunduğu bildirilerek; eşlik eden bozuklukların anksiyete bozukluğu, duygudurum bozukluğu, psikotik bozukluk, distimi, depresyon ve madde kullanımı olduğu belirtilmiştir [33]. Araştırmalar, internet bağımlılığını bir psikolojik bozukluk olarak; kullanıcıların dürtü kontrol bozukluğu olduğunu, bu davranışı gerçekleştirmek için kontrol edilemez bir istek ile hareket ettiklerini ortaya koymaktadır [37].

2.1.2.3.3. Sosyal sorunlar

İnternet bağımlılığı bulunan bireylerde yalnızlık, sosyal izolasyon ve ev-okul-iş performansında düşüş olmaktadır [5]. Kişi yalnız kaldığı için fazlaca internet kullanımına yönelebileceği gibi, aşırı internet kullanımı sonrasında, buna bağlı olarak, yalnız kalabileceği de düşünülebilmektedir [54]. Ceyhan'a göre internette geçirilen vaktin artması ergenlerin akademik başarılarını ve sosyal ilişkilerini önemli derecede etkilemektedir [55].

2.2. Zorbalık ve Mağduriyet

Sahip olunan gücün bilinçli ve tekrarlı olarak, zararlı ve kötüye kullanımını yansıtan davranış biçimine zorbalık denilmektedir [56]. Zorbalık konusundaki ilk çalışmalar Dan Olweus tarafından yapılmıştır. Kendilerinden fiziksel veya psikolojik olarak daha güçsüz olan akranlarına sürekli ve kasıtlı bir şekilde, rahatsızlık verecek biçimde zorbaca davranan öğrenci ya da öğrenci gruplarına “zorba”, daha güçlü olan öğrencilerin zorbaca söz ve davranışlarına maruz kalan öğrenci veya öğrenci gruplarına ”mağdur” denilmektedir [57].

2.2.1. Zorbalık türleri

Zorbalık davranışını 1993 yılında ilk kez sınıflandıran Olweus, zorbalığı doğrudan ve dolaylı zorbalık olarak iki şekilde gruplandırmıştır. Doğrudan zorbalık; fiziksel ve sözlü zorbalığı ifade ederken, dolaylı zorbalık insanların gruptan dışlanması, hakkında yalanlar, söylentiler yayılması gibi davranışları ifade etmektedir [58]. Shariff ise

zorbalığın, açık (overt) ve gizli (covert) zorbalık olmak üzere iki şekilde olduğunu belirtmiştir. Açık zorbalık dayak, tekme, cinsel dokunuş gibi fiziksel saldırganlık davranışlarını içerirken; gizli zorbalık mağdurun akran gruplarından dışlanması, gizlice takip edilmesi, dedikoduya maruz kalması gibi durumları ifade etmektedir [59].

2.2.1.1. Siber zorbalık

İnternet, bilgisayar ve cep telefonu kullanımının oldukça yaygınlaştığı günümüzde tüm bunların patolojik kullanımının beraberinde getirdiği sorunlardan birisi de zorbalığın sanal ortama taşınmış olması ve internette zorbalık kavramının ortaya çıkarılmasıdır. Siber zorbalık kavramını ilk kullanan kişi Kanadalı eğitimci Bill Belsey'dir. Bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler ve teknolojik imkanların artması ile görülen siber zorbalık, "bir kişi veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini diğer kişilere zarar vermek amacıyla kötü niyetli ve tekrarlı bir şekilde kullanması" olarak tanımlanmaktadır [60]. Willard siber zorbalığı, dijital teknolojinin başkalarına rahatsız edici mesajlar gönderme veya sosyal saldırganlık yapma amacıyla kullanılması olarak ifade etmiştir [61]. Campbell siber zorbalığı, "e-posta, anlık mesajlaşma, sohbet odaları ve web siteleri gibi teknolojinin farklı biçimlerini kullanılarak başkalarına eziyet edilmesi" şeklinde tanımlamıştır [62]. Siber zorbalık, başka birine zarar vermeye yönelik saldırganca davranışların tekrarlayan bir şekilde ve kasıtlı olarak dijital araçlarla dijital ortamda gerçekleşmesidir [63].

2.2.1.1.1. Siber zorbalık türleri

Willard 2005 yılında yaptığı çalışmada siber zorbalığı Ortaya çıkarma, sanal tehdit, iftira, dışlama, münakaşaya girme, rahatsız etme, sahte kimlik edinme ve aldatmaca olmak üzere 8 başlık altında incelemiştir:

Ortaya Çıkarma: Çevirimiçi olan birinin, sanal dünyadaki sırlarının, utanç verici bilgilerinin ya da rahatsız olacağı fotoğraflarının paylaşılmasıdır.

Sanal Tehdit: Tekrarlı ve fazlaca taciz ve tehdit içeren, karşı tarafta ciddi şekilde korku oluşturan, küçük düşürücü konuşma ve aşağılamadır.

İftira: Çevirimiçi olan herhangi biri, karşısındaki kişiye veya kişinin arkadaşlığına zarar verecek biçimde dedikodu yapma, gerçek olmayan durumları gerçekmiş gibi söylentiler ile yaymaktır.

Dışlama: Kasıtlı ve acımasız bir biçimde bir kişinin ya da grubun başka birini çevrim içi gruptan çıkartmaları ya da gruba hiç almamalarıdır.

Münakaşaya Girme: Öfke ve küfür içerikli elektronik mesajların kullanılmasıyla çevirim içi kavga etmektir.

Rahatsız Etme: Sürekli olarak birine küfür ya da müstehcen içerikli fotoğraf veya video yollamak, karşı tarafın hoşuna gitmeyecek, aşağılayıcı ve ya çirkin mesajlar göndermektir.

Sahte Kimlik Edinme: Başka biri gibi davranarak başka bir kişinin arkadaşlarına veya kişinin kendisine sıkıntı yaşatacak, tehlikeye sokacak ya da zarar verecek gönderiler yollanmasıdır.

Aldatmaca: Sanal dünyada iletişim kurduğu kişinin güvenini kazanarak, yayıldığında kişiyi üzecek bilgileri elde etmek ve çevrimiçi olarak bu yazışmaları paylaşmaktır [61].

2.2.1.2 Siber mağduriyet

Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla belirli bir birey veya grubun, özel ya da kamusal bir kişiliğin, teknik boyutta ya da ilişkisel olarak zarar verici davranışlarıyla kişinin rahatsız edici durumlara maruz bırakılması siber mağduriyet olarak adlandırılır [58]. Siber zorbalığa uğrayan siber mağdurlar endişe, korku, depresyon ve öz saygıda düşüş gibi bulgular gösterebilmektedirler. Ayrıca benlik saygısı azalma ve bazı fiziksel sorunlar da yaşayabilmektedir [64,65].

2.2.3. Siber zorbalık ve siber mağduriyet epidemiyolojisi

Siber zorbalık ve mağduriyet konusunda dünya genelinde yapılan çalışmalarda: Riebel ve arkadaşlarının 2009' daki araştırmasında siber zorbalık yaygınlığı %4; siber mağduriyet yaygınlığı %5.5, Mishna'nın 2010'daki çalışmasında siber zorbalık

yaygınlığı %33.7; siber mağduriyet yaygınlığı %49.5, Juvonen ve Gross'un 2008 yılındaki araştırmasında siber zorbalık yaygınlığı %72 olduğu belirlenmiştir [66-68]. Amerika' daki okullarda, 2013 yılında, 12-18 yaş arası gençlerde siber zorbalık görülme sıklığı %6.9 olarak bulunmuştur [69]. Hinduja ve Patchin'in 2017 yılında Amerika'daki 5707 ilköğretim ve lise öğrencisi ile yaptıkları çalışmada; öğrencilerin hayatları boyunca siber mağduriyet en az bir kez karşılaşma oranının %33.8 olduğu saptanmıştır [70]. Türkiye'de yapılan çalışmalar da gençler arasında siber zorbalık ve mağduriyetin sık görülen bir sorun olduğunu göstermektedir. Ayas 2011 yılında yaptığı çalışmada öğrencilerin %15.5'nin sanal zorba, %17.4'ünün de sanal kurban olduğu bulunmuştur [71]. Evegü'nün 2014 yılında yaptığı çalışmada öğrencilerin %6.6'sının siber zorbalık yaptığı, %6.4'ünün siber zorbalığa maruz kaldığı belirtilmektedir [72]. Erdur-Baker ve Kavşut ise siber zorbalık oranını %28, siber mağduriyet oranı ise %30 olarak bulmuşlardır [73].

2.3. Anne- Baba Tutumları

Aile; bireyin, yaşama başladığı, ilk deneyimlerini edindiği ve gelecek yaşamı için gerekli pek çok şeyi öğrendiği, kan bağına dayalı olarak akrabalık ilişkilerinin bulunduğu, toplumun en küçük birimidir. Toplumun en küçük yapıyaşısı olan kişiliğin temellerinin atılmasına katkı sağlayan ailenin, kişinin hayatındaki yeri yadsınamaz. Ailenin bireye sunduğu öğrenme yaşantıları ve modellerin çocuğun olumlu sosyal davranışları ve değer yargılarını edinmesindeki önemi oldukça fazladır. Tutumlar, kişilerin belli bir konudaki eğilimlerini yansıtmaktadır. Belli bir durum veya nesneye yönelik olumlu ya da olumsuz herhangi bir düşünce, duygu ve davranışını oluşturan eğilimleri ifade etmektedir [74]. Çocukların kişilik gelişimlerinde ve bu kişiliğin şekillenmesinde anne baba tutumlarının büyük bir önemi vardır. Karşılıklı etkileşimin fazla ve güçlü olduğu ailedeki etkileşim, aile içindeki çocukların kişisel özellikleri ve duygusal gelişmelerinde çok önemli rol oynar. Çocukların kişilik özelliklerinin gelişimlerinde ana babaların tutum ve davranışları büyük ölçüde rol alır [75]. Moazedian ve arkadaşlarına göre ebeveynlik tarzı; Çocuğa bildirilen, çocuğa iletilen ve çocuğa çeşitli değiştirilebilir ayarlar ve bağlamlar yoluyla gönderilen global bir ebeveynlik tutum ve değerlerini yansıtan ve ebeveynin davranışlarının bulunduğu

duygusal bir ortam yaratan, çocuğa yönelik tutumların bir takım yıldızıdır, şeklinde ifade edilmektedir [76]. Anne ve babaların çocuk yetiştirme tarzlarının çocuğun duygu düzenleme yeterlikleri ve duygusal gelişimi üzerinde etkili olduğu sonucunu ortaya çıkarmıştır. Anne ve babanın çocuğun olumsuz duygularını kabul eden ve olumlu sosyal destek davranışlarını destekleyen bir tutumda olması duygu düzenleme becerilerini etkileyerek çocuğun daha az saldırganlık davranışları sergilemesine yol açacaktır. Tam tersi olarak, kendi duygularına karşı kayıtsız kalındığını düşünen ergenler, duygu düzenlemede güçlük yaşamakta ve uyumsuz düzenleme stratejilerine başvurmaktadırlar. Yapılan bir çalışma, anne ve babalarını baskıcı ve otoriter olarak algılayan çocukların anne ve babalarını hoşgörülü ve aşırı izin verici olarak algılayan çocuklara göre duygu düzenlemede çok daha fazla zorluk yaşadıklarını ve otokontrol sorunları olduğunu ortaya koymuştur [77].

Anne baba tutumları dünya genelinde oldukça farklı şekillerde gruplandırılmıştır. Örgün anne baba tutumları; demokratik, aşırı koruyucu, baskıcı ve otoriter, reddedici ve tutarsız ana-baba tutumu olarak sınıflandırılmaktadır [78].

2.3.1. Demokratik anne baba tutumu

Kişilik gelişiminde en doğru yaklaşım olarak nitelendirilen tutumdur [79]. Anne babaların katı kurallar koymadığı aksine esnek davranabildikleri bir yaklaşımı içerir [80]. Demokratik anne baba tutumuna sahip ebeveynler; çocuklarına koşulsuz sevgiyle yaklaşırlar, onların düşüncelerini önemseyerek ve onlara söz hakkı vererek kişilik gelişimlerini desteklerler. Çocuklarının başarılarını takdir ederler ve izin verirken de çocuğun sorumluluk alma bilincini geliştirecek şekilde sert olmayan bir denetim sağlayan yaklaşımda bulunurlar [81].

2.3.2. Aşırı koruyucu ve müdahaleci tutum

Çocuklarını her zaman kendi benliklerinin devamı gibi gören ve çocukları üzerinden kendi duygusal yoksunluklarını gidermek isteyen anne babaların tutumudur. Çocuklarının, kendilerine bağımlı olmasını isteyen ve bunu çocuklar için önemli bir görev olarak gören anne babalar çocuklarını daima korunmaya muhtaç olarak görme eğilimindedirler. Yaptığı her şeyi anne ve babasını memnun etmek amacıyla yapan

çocuklar kendi hayatlarını yönetmekte ve kendilerine yetmekte zorluk yaşamaktadırlar. Toplum beklentisini karşılayan ve toplumda doğru olarak değerlendirilen ebeveynliğin aşırı koruyuculuk olduğu da düşünülmektedir [80].

2.3.3. Baskıcı ve otoriter tutum

Sıklıkla kabul gören anne baba tutumlarından. Baskıcı ve otoriter anne baba tutumuna sahip ebeveynler, çocuklarının diğer çocuklara göre daha çekingen ve daha az özgüvenli olmasına neden olurlar [82,83]. Bu tutum, tamamen ebeveyni merkeze alan bir yaklaşım özelliğindedir. Türk aile yapısında da baskıcı ve otoriter tutum oldukça yaygın görülmektedir. Çocukların, anne baba tarafından belirlenen ve katı kurallara itaat etmeleri beklenir. Baskı altında hisseden çocuklar aşağılık duygusuna sahip olurlar ve sessiz bir duruşları olmasına karşın genellikle isyankâr bir kişilik yapısına sahip olurlar [84].

2.3.4. Reddedici anne-baba tutumu

Çocuklarını kabullenmekte zorlanan ve bu nedenle onları yok sayma eğiliminde olan anne babaların benimsediği tutumdur. Çocuklarının davranışlarını kısıtlayan, onları önemsemeyen, onlara ve isteklerine karşı duyarsız kalan anne babalar çocuklarının davranışlarına ilişkin çocuklarına verdikleri cezalarda hoşgörüden de yoksundurlar. Bu tutumu benimsemiş anne babaların çocukları, ergenliklerinde topluma uyumsuz olmakta ve ilerleyen yaşlarda yetişkin rollerini üstlenmekte sorun yaşamaktadırlar [78].

2.3.5. Tutarsız anne-baba tutumu

Bu tutumu benimseyen ebeveynlerin bulunduğu ailede anne ve babanın tutumu hoşgörü ile ağır cezalandırma arasında bir tutarsızlıktadır. Nerde, ne zaman ve nasıl uygulanacağı belli olmayan bir ev içi disiplin sistemi bulunmaktadır. Bu nedenle de çocuklar, hangi davranışın nerde veya ne zaman istenmediğini anlamakta büyük zorluk yaşamaktadırlar. Tutarsızlık anne veya baba arasındaki görüş ayrılıkları ya da her zaman aynı kararı verebilecek istikrarda olmamalarından dolayı ortaya çıkabilmektedir [85].

2.4. İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyette Anne Baba Tutumu ve Hemşirelik

Hemşirelik, sağlık bakımı hizmetlerinin sunulmasında çeşitli konularda tanılamalar yapabilmeyi gerektirmektedir [86]. Hemşirelik Kanununa 2011 yılında yapılan değişiklikle “Hemşirelik Yönetmeliği’nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelikte” “Okul Hemşireliği” ifadesi tanımlanmıştır. Değişiklikte ifade edildiği üzere okul hemşiresi, “Okullarda madde bağımlılığı, dikkat eksikliği, yeme bozuklukları, öğrenme güçlüğü, stres, depresyon, saldırganlık, anti-sosyal davranışlar gibi durumlar ile ilgili sorunlara sahip öğrencilerin, öğretmen ve ailesi ile işbirliği sağlanması gereken durumlarda sağlık danışmanlığı yürütmesi” görevlerini yerine getirmektedir [87]. Okul hemşireliği uygulamaları bireyselleştirilmiş profesyonel hemşirelik uygulamaları arasında gösterilmektedir. Bu uygulamalar çocuğun fiziksel, psikososyal ve akademik ihtiyaçlarını karşılamak, akademik başarısını ve yaşam süresini arttırmak, aktif ve potansiyel sağlık problemlerini belirleyip tedavisi için gerekli girişimlerde bulunmak ve güvenli çevrenin oluşturulmasını sağlamak için yapılan uygulamalardır. Çocuklara ulaşma alanı açısından en büyük paya sahip okullarda koruyucu sağlık uygulamaları ve davranışları kazandırmada okul sağlığı hemşiresi önemli sorumluluklara sahiptir [29]. Okul sağlığı ekibinin profesyonel bir üyesi olan hemşireler öğrencilere okul çalışanları arasında en yakın mesafede olan kişilerdir. Okul hemşiresi diğer ekip üyeleri ile birlikte multi-disipliner yaklaşımlarla rollerini gerçekleştirir. Amerikan Okul Sağlığı Birliği (ASHA) okul sağlığı hemşiresinin rollerini; vaka yöneticisi, eğitimci, bakım verici, danışman, savunucu, araştırmacı rolleri olan ve yapılan etkinliklerde sorumluluk olan profesyonel bir meslek mensubu olarak ifade etmektedir [29,88,89]. Hemşirelerin doğru değerlendirme yapabilmeleri için ergenlerde görülebilecek internet bağımlılığı, akran zorbalığı, siber zorbalık gibi sorunlara yönelik belirtilerin farkında olması ve yeterli seviyede bilgiye sahip olması oldukça önemlidir [90]. Zorbalık da internet bağımlılığı gibi okulda görevli sağlık profesyonellerini (hekim, hemşire, psikolog, sosyal hizmet uzmanı gibi) ilgilendiren bir problemdir [86].

Çocuk sağlığı hemşiresinin amacı da çocuk ve ergenin fiziksel, duygusal, sosyal ve entelektüel gelişimine yardımcı olmaktır. Toplumsal ruh sağlığının korunması için

ergenler, ebeveynler ve eğitimciler ile etkileşim içerisinde olan hemşirelerin, bilgisayar ve internet kullanımına bağlı olarak çocuklar üzerinde gelişebilecek sorunların bilincinde olması, riskli ergenlerin farkına varması ve internet bağımlılığı ve zararlı etkilerine karşı aileye danışmanlık yapması önemlidir [91]. Ergenlere yapılan danışmanlıkta, okul ve aile içi yaşantılar ve diğer tüm sosyal çevre birlikte ele alınarak ergenlerin uygun arkadaşlık ilişkileri geliştirebileceği okul dışı etkinliklerin planlaması yapılmalıdır [92].

BÖLÜM 3

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Türü

Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin 9. sınıfında eğitim-öğretim gören öğrencilerde internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne-baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmış, tanımlayıcı bir çalışmadır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin 9. sınıf öğrencilerinde gerçekleştirilmiştir.

Nevşehir’de 8 ilçe, 23 belediye ve 152 köy bulunmaktadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminin 2013 yılı verilerine göre Nevşehir il nüfusu 285.460 kişi, il merkezi nüfusu 94.189 kişidir. Nevşehir ilinde 2013 yılında il nüfusunun %39.0’ı 25 yaşın altındadır.

Nevşehir’de 22’si genel, 29’u mesleki ve teknik eğitim merkezi olmak üzere toplamda 55 lise bulunmaktadır. İl genelinde 9.820’si erkek; 9.248’i kız olmak üzere toplam 19.068 öğrenci vardır. Çalışmanın yapılacağı Nevşehir il merkezinde ise 8’i özel; 19’u devlet okulu olmak üzere toplamda 27 lise yer alırken, bu liselerde 9. Sınıfta eğitim gören öğrenci sayısı 2.571’dir. Bu öğrencilerin 1410’u erkek, 1161’i kızdır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, 2017-2018 eğitim öğretim yılı Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin 9. sınıfında öğrenim gören 2571 öğrenci (E: 1410, K: 1161) oluşturmaktadır.

Yaş aralığı yeni bir okula başlama, sosyal çevresindeki ani değişiklik, arkadaş değiştirme durumu gibi özellikleri nedeniyle seçilmiştir. Araştırmada örneklem, evreni bilinen örneklem seçme formülüyle; %95 güven aralığında 334 öğrenci olarak hesaplanmış olup, çalışmaya 550 öğrenci alınmıştır.

$$n = \frac{N t^2 p q}{D^2 (N-1) + t^2 p q} = \frac{2571 \times (1.96)^2 \times (0.5 \times 0.5)}{(0.05)^2 \times 2570 + (1.96)^2 \times (0.5 \times 0.5)} = 334$$

N: Evrendeki birey sayısı, 2571 kişi

n: Örneklem alınacak birey sayısı

p: İncelenen olayın görülüş sıklığı: %50 olarak alınmıştır.

q: İncelenen olayın görülmeme sıklığı: (1-p)

t: Belirli serbestlik derecesinde ve saptanan yanılma düzeyinde t tablosundan bulunan teorik değer, %95 anlamlılık düzeyinde 1.96 olarak alınmıştır.

D: olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen istenen \pm sapma, 0.05 hata payı (%5 sapma)

Belirlenen örneklem sayısına ulaşmak için; Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselere numara verilip sıralanacak ve rastgele sayılar tablosu kullanılarak fen, anadolu, imam hatip ve mesleki ve teknik liseler olmak üzere farklı dört lise türü belirlenmiştir. Belirlenen dört liseyle örneklem sayısına ulaşılmıştır.

3.3.1. Araştırmaya dahil edilme kriterleri

Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin; 9. sınıfında öğrenim gören, bilgisayar, tablet veya akıllı telefon kullanan, çalışmaya katılmaya gönüllü olan ve velilerinden onam alınan öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin özellikle 9. sınıflardan seçilme nedeni; bu yaş grubundaki ergenlerin, erken ergenlik ve orta ergenlik arasında bir geçiş yaşamaları, okul değişikliği, arkadaş çevresi ve aile ilişkilerindeki değişim ile sosyal ve bilişsel ilgi alanlarındaki farklılaşmalardan dolayı bir geçiş döneminde olmalarıdır. Değişime adapte olabilmek için internet gibi bazı bağımlılık yapıcı durumlar için daha riskli hale

gelen bu yaş grubu ergenlerin, internet kullanımındaki artış ile siber zorba olma ve siber mağduriyet yaşamaya daha açık hale gelmeleridir. Bu özellikler çalışmada 9. sınıf öğrencilerinin seçilmesine neden olmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veriler; Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu (Ek-1), Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (Ek-2), Siber Zorbalık Ölçeği (Ek-3), Siber Mağduriyet Ölçeği (Ek-4) ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (Ek-5) kullanılarak yüz yüze toplanmıştır.

3.4.1. Öğrenci kişisel veri toplama formu

Bu form, araştırmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, bilgisayar kullanım alanları ve sosyal ilişkilerini belirlemek amacıyla literatür taranarak araştırmacı tarafından hazırlanan 28 soru ile oluşturulmuştur (Ek-1).

3.4.2. Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu (YİBÖ- KF)

Ölçek, Young tarafından geliştirilmiş ve Pawlikowski ve arkadaşları tarafından kısa forma dönüştürülmüştür. Bu ölçek, 12 maddeden oluşmakta olup beşli Likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) tipindedir. Ölçeğin iç tutarlık güvenilirlik katsayısı 0.85 olarak belirlenmiştir. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarına göre; Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun geçerlilik ve güvenilirliği sağlamaktadır. Ölçekte tersten puanlanan madde bulunmamaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir (Ek-2) [93]. Bu çalışmada, YİBÖ Cronbach alfa katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur.

3.4.3. Siber Zorbalık Ölçeği (SZÖ)

Siber zorbalık ölçeği Arıcak, Kınay ve Tanrıku (2012) tarafından geliştirilmiş, 24 maddeden oluşan ve 4'lü likert türünde (Hiçbir Zaman, Bazen, Çoğu Zaman, Her Zaman) puanlanan bir ölçektir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan 96'dır. Puanların yüksek çıkması siber zorbalık davranışlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.95 olarak; test-tekrar güvenilirlik

katsayısı 0.70 olarak belirlenmiştir. Bu değerlere göre ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. (Ek-3) [94]. Bu çalışmada, siber zorbalık ölçeği Cronbach alfa katsayısı 0.91 olarak belirlenmiştir.

3.4.4. Siber Mağduriyet Ölçeği:

Arıca, Tanrikulu ve Kınay (2012), tarafından geliştirilen ölçeğin tamamı için Cronbach alfa katsayısı 0.89 olarak, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.75 olarak bulunmuştur. Bu değerler, ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir. Siber mağduriyet ölçeği toplam 24 maddeden oluşmakta ve “evet” ve “hayır” biçiminde cevaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 24 en yüksek puan 48’dir. Puanların yüksek çıkması siber mağduriyet durumunun yüksek olduğunu ifade etmektedir (Ek- 6) [94]. Bu çalışmada, siber mağduriyet ölçeği Cronbach alfa katsayısı 0.90 olarak saptanmıştır.

3.4.5. Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ):

Anne-Baba Tutum Ölçeği (Parental Attitude Scale, PAS) Lamborn, Maunts, Steinberg ve Dornbush (1991) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik olarak adlandırılan üç boyuttan oluşmaktadır. Kabul/ilgi boyutu; çocukların anne-babalarını ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını, Kontrol/denetleme boyutu çocukların anne babalarını ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını, Psikolojik özerklik boyutu ise algılanan demokratik tutumun ne derece uygulandığını ve çocuğun bireyselliğinin ifadeye ne derece cesaretlendirildiğini ölçmeyi hedefleyen ifadeler içermektedir. Ölçekten kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarının kesişmesinden 4 anne-baba tutumu ayırt edilmektedir. Buna göre kabul/ilgi ve kontrol/denetleme boyutlarında ortancanın üzerinde puan alan katılımcıların anne babaları demokratik, altında puan alanlar ise ihmalkâr, kabul/ilgi boyutunda ortancanın altında ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın üzerinde puan alan anne-babalar otoriter, kabul/ilgi boyutunda ortancanın üzerinde ve kontrol/denetleme boyutunda ortancanın altında puan alan anne-babalar ise müsamahakâr olarak belirtilmektedir. İlköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinde ayrı ayrı geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Anne-baba Tutum Ölçeği’nin test-tekrar test güvenilirlik katsayıları ve

Cronbach Alpha içtutarlık katsayıları lise öğrencileri için sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için .82 ve .70, kontrol/denetleme alt ölçeği için .88 ve .69; psikolojik özerklik alt ölçeği için .76 ve .66 olarak bulunmuştur [95]. Çalışmada, AABTÖ alt boyutları için Cronbach alfa katsayıları; psikolojik özerklik alt boyutu 0.65, kabul/ilgi alt boyutu 0.71 ve kontrol/denetleme alt boyutu 0.73 olarak bulunmuştur.

3.5. Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce, çalışmanın yapılabilmesi için Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurulu'ndan onay (2017.10.05) ve Nevşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden resmi izin (49405861-44.E.2025706) alınmıştır. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilere ve ebeveynlerine çalışmanın amacı açıklanarak, sözel onamları ve yazılı izinleri alınmıştır.

3.6. Verilerin Toplanması

3.6.1. Ön uygulama

Çalışma öncesi gerekli izinler alındıktan sonra, veri toplama formlarının anlaşılabilirliğini ve formların doldurulma süresini belirlemek amacıyla araştırma örnekleme dışında olan ve dâhil edilme kriterlerini karşılayan 10 öğrenciye ön uygulama yapılmıştır.

3.6.2. Uygulama

Anketler Nevşehir il merkezinde bulunan 15 Temmuz Şehitleri Anadolu Lisesi, Şehit Demet Sezen İmam Hatip Lisesi, Hüseyin Avni İncekara Fen Lisesi, Özel Altınyıldız Fen Lisesi ve Nevşehir Ahi Evran Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde eğitim öğretim gören 9. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Veriler, Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği kullanılarak, Ekim 2017-Mart 2018 tarihleri arasında araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle toplanmıştır.

3.7. Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler, bilgisayar ortamında değerlendirilmiştir. Veriler; tanımlayıcı istatistikler (ortalama, yüzdelik), Cronbach's Alpha, Pearson Korelasyon ve homojenlik testlerine (Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk) göre iki ortalama arasındaki farkın önemlilik testleri (Student t, Tek yönlü varyans analizi, Kruskal-Wallis Varyans Analizi, Mann-Whitney U testleri) ve Post Hoc: Bonferroni testi kullanılarak değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bağımlı değişkenleri; çocuğun bilgisayar bağımlısı olma ya da olmama durumu, siber zorbalık yapma ya da yapmama, siber zorbalığa maruz kalma ya da kalmama durumu olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın bağımsız değişkenleri; öğrenci ve ailenin sosyo-demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, başarı durumu, anne-baba yaşı, anne-baba medeni durumu, anne-baba çalışma durumu, anne-baba öğrenim düzeyi, ekonomik durum vb.) yanı sıra, öğrencilerin arkadaşları, öğretmenleri ve aileleri ile olan ilişkileri olarak belirlenmiştir.

BÖLÜM 4

BULGULAR

9. sınıf öğrencilerinde internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 4.1 Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)

Sosyo- demografik Özellik	n	%
Cinsiyet		
Kız	325	59.1
Erkek	225	40.9
Yaş		
13- 15 yaş	496	90.2
16-17 yaş	54	9.8
Kardeş Sayısı		
1-2	240	43.6
3-4	269	48.9
5 ve üzeri	41	7.5
İlköğretim diploma notu		
45-69	35	6.4
70-84	103	18.7
85-100	412	74.9
Aileyle ilişki		
İyi olanlar	443	80.5
Orta olanlar	100	18.2
Kötü olanlar	7	1.3
Aile etkinlik		
Yapanlar	376	68.4
Yapmayanlar	174	31.6
Hobi		
Olanlar	380	69.1
Olmayanlar	170	30.9
Arkadaş ilişkisi		
İyi olanlar	406	73.8
Orta olanlar	133	24.2
Kötü olanlar	11	2.0
Toplam	550	100.0

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri Tablo 4.1’de yer almaktadır. Öğrencilerin %59.1’i kız, %40.9’u erkek, %90.2’si 13-15 yaş aralığında, %48.9’unun kardeş sayısı 3 ya da 4, %74.9’unun ilköğretim diploma notu 85 ve üzerindedir. Öğrencilerin %80.5’inin aile ilişkilerinin iyi, %68.4’ünün aileleri ile

etkinlik yaptığı saptanmıştır. Öğrencilerin %69.1'inin bir hobisinin olduğu ve %73.8'inin arkadaşları ile ilişkisini iyi olarak tanımladığı belirlenmiştir.

Tablo 4.2. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)

Sosyo-demografik Özellikler	n	%
Anne Yaş		
30-35	141	25.6
36-45	332	60.4
46 ve üzeri	77	14.0
Baba Yaş		
30-35	23	4.2
36-45	360	65.4
46 ve üzeri	167	30.4
Anne Eğitim Düzeyi		
Okuryazar değil	20	3.6
İlkokul	200	36.3
Ortaokul	106	19.3
Lise	134	24.4
Üniversite	90	16.4
Baba Eğitim Düzeyi		
Okuryazar değil	8	1.4
İlkokul	123	22.4
Ortaokul	108	19.6
Lise	160	29.1
Üniversite	151	27.5
Anne Çalışma Durumu		
Çalışan	127	23.1
Çalışmayan	423	76.9
Anne Meslek		
Ev hanımı	422	76.7
Memur/ İşçi	78	14.2
Serbest meslek	16	2.9
Diğer (temizlikçi, bakıcı)	34	6.2
Baba Meslek		
Çalışmıyor	35	6.4
Memur/ İşçi	200	36.4
Serbest meslek	125	22.7
Diğer (emekli, çiftçi, apartman görevlisi)	190	34.5
Aile Tipi		
Çekirdek	428	77.8
Geniş	94	17.1
Parçalı	28	5.1
Aile Gelir Durumu		
Geliri giderinden az	100	18.2
Geliri giderinden fazla	157	28.5
Geliri giderine denk	293	53.3
Aile Sosyal Güvence		
Olan	474	86.2
Olmayan	76	13.8
Toplam	550	100.0

Tablo 4.2’de ebeveynlerin tanıtıcı özellikleri yer almaktadır. Annelerin %60.4’ünün 36-45 yaş aralığında, %36.3’ünün ilkokul mezunu, %76.9’unun çalışmadığı, çalışanların ise %14.2’sinin memur ya da işçi olduğu belirlenmiştir. Babaların %65.4’ünün 36-45 yaş aralığında, %29.1’inin lise mezunu, %36.4’ünün mesleğinin memur ya da işçi olduğu bulunmuştur. Ailelerin %77.8’i çekirdek aile yapısında, %53.3’ünün geliri gidere denk ve %86.2’sinin ise sosyal güvencesi bulunmaktadır.

Tablo 4.3. Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Dağılımı (n=550)

Özellikler	n	%
Evde bilgisayar/tablet		
Olan	466	84.7
Olmayan	84	15.3
Kendine ait bilgisayar		
Olan	259	47.1
Olmayan	291	52.9
Kendine ait telefon		
Olan	546	99.3
Olmayan	4	0.7
Gece yatış saati		
20.00-22.00	131	23.8
23.00-24.00	316	57.5
01.00-02.00	88	16.0
03.00 ve sonrası	15	2.7
Bilgisayar kullanım süresi		
Haftada 2-3 kez	152	27.6
Haftada 1 kez	247	44.9
Günde 1 kere 1 saat kadar	61	11.1
Günde 1 kere 3 saate kadar	39	7.1
Günde 1 kere 3 saatten fazla	51	9.3
Bilgisayar kullanım amaçları		
Araştırma yapmak	223	40.6
Ödev yapmak	226	41.1
Oyun oynamak	208	37.8
Video/film izlemek	247	44.9
Sohbet etmek	58	10.6
Sosyal medya takibi	129	23.5
Telefonu kullanım amaçları		
Konuşmak	235	42.8
Mesajlaşmak	252	45.9
Video/film izlemek	185	33.7
Sosyal medya takibi	315	57.4
Oyun oynamak	143	26.1
Araştırma yapmak	172	31.3
Teknoloji Kullanımı Sonrasında Yaşanılan Sorunlar (n=1661)*		

Yorgunluk	415	25.0
Baş ağrısı	243	14.6
Boyun veya sırt ağrısı	173	10.4
Uykuya dalmada güçlük	186	11.2
Gece uykusunda sık sık uyanma	86	5.2
Kendini ifade etmede güçlük	133	8.0
Kalabalık ortamlardan rahatsız olma	222	13.4
Yeni tanışılan kişilerle iletişim kurmada zorlanma	203	12.2
Toplam	550	100.0

*Birden fazla yanıt verilmiştir. Yüzdeler “n” üzerinden hesaplanmıştır.

Tablo 4.3’te öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine ait tanımlayıcı özellikler gösterilmektedir. Öğrencilerin %84.7’sinin evinde bilgisayar ya da tablet olduğu, %47.1’inin kendisine ait bilgisayar ya da tableti bulunduğu, %99.3’ünün kendine ait akıllı telefonunun olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya katılan öğrencilerin %57.5’inin gece 23:00 ile 24:00 arasında yatma zamanının olduğu, %44.9’unun haftada bir kez bilgisayar kullandığı, %44.9’unun bilgisayarı kullanım amacının video ya da film izlemek olduğu ve %57.4’ünün akıllı telefon kullanma amacının sosyal medya takibi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca uzun süreli teknoloji kullanımı sonrasında öğrencilerin %25.0’ı yorgunluk ve %14.6’sı ise baş ağrısı yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 4.4. Ölçek ve ölçek alt boyut puan ortalamaları (n=550)

Ölçekler	Mean±Sd	(min-max.)
Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği	26.93±10.05	(12-60)
Siber zorbalık ölçeği	26.57±5.76	(24-73)
Siber mağduriyet ölçeği	45.59±3.86	(26-48)
Psikolojik özerklik alt boyutu	20.81±4.83	(9-36)
Kabul/ İlgi alt boyutu	16.11±4.39	(9-36)
Kontrol/ Denetim alt boyutu	22.03±2.89	(9-28)

Tablo 4.4’te Young İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Tutumları Ölçeği alt boyutları puan ortalamaları verilmiştir.

Tablo 4.5. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tanımcı Özellikler	n	%	Mean	Sd	Test
Cinsiyet					
Kız	325	59.1	27.38	10.35	t=1.248
Erkek	225	40.9	26.29	9.57	p=0.213
Yaş					
13-15 yaş	496	90.2	26.84	9.93	t=-0.623
16-17 yaş	54	9.8	27.74	11.09	p=0.533

Kardeş sayısı					
1-2	240	43.6	26.93	9.43	F=0.149 p=0.861
3-4	269	48.9	26.81	9.43	
5 ve üzeri	41	7.5	27.73	12.27	
İlköğretim diploma notu					
45-69	35	6.4	26.86	11.94	F=0.709 p=0.492
70-84	103	18.7	27.99	11.94	
85-100	412	74.9	26.67	9.34	
Aileyle ilişki					
İyi	443	80.5	26.21	9.75	t=-3.571 p<0.001
Orta	100	18.2	30.14	10.80	
Aile etkinlik					
Yapanlar	376	68.4	26.41	9.56	t=-1.793 p=0.074
Yapmayanlar	174	31.6	28.06	10.96	
Hobi					
Olanlar	380	69.1	26.73	9.83	t=-0.705 p=0.481
Olmayanlar	170	30.9	27.38	10.53	
Arkadaşlarla ilişki					
İyi	406	73.8	25.00	(19.00-33.00)	X ² =5.540 p=0.063
Orta	133	24.2	28.00	(20.50-35.00)	
Kötü	11	2.0	30.00	(19.00-35.00)	

F: Tek yönlü varyans analizi istatistiği t: T-test istatistiği X²: Kruskal Wallis istatistiği

Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre Young internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamaları Tablo 4.5'te yer almaktadır. Aileyle ilişkisi iyi olanların ölçek ortalaması 26.21±9.75 iken orta olanların ölçek ortalaması 30.14±10.80 bulunmuş ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=-3.571, p<0.001). Diğer özellikler bakımından ölçek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05).

Tablo 4.6'da Young internet bağımlılığı ölçeğinin, ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre değerlendirmesi yer almaktadır. Anne mesleklerinde ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F=2.910, p=0.021). Ev hanımı olanların ortalaması (26.55±9.87) işçi veya memur olanların ortalamasından (34.00±9.78) daha düşüktür. Diğer özellikler bakımından ölçek puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05).

Tablo 4.6. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	n	%	Mean	Sd	Test
Anne Yaş					
30-35	141	25.6	25.52	9.15	F=1.882 p=0.153
36-45	332	60.4	27.41	10.23	
46 ve üzeri	77	14.0	27.44	10.70	
Baba Yaş					

30-35	23	4.2	19.00	(15.00-31.00)	$X^2=4.835$
36-45	360	65.4	25.00	(19.00-34.00)	$p=0.089$
46 ve üzeri	167	30.4	26.00	(20.00-33.00)	
Anne Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	20	3.6	28.20	14.91	$F=0.879$
İlkokul	200	36.3	26.33	9.79	$p=0.476$
Ortaokul	106	19.3	26.41	10.26	
Lise	134	24.4	28.21	9.68	
Üniversite	90	16.4	26.80	9.64	
Baba Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	8	1.4	30.00	16.26	$F=1.690$
İlkokul	123	22.4	24.98	9.75	$p=0.151$
Ortaokul	108	19.6	27.88	11.29	
Lise	160	29.1	27.19	9.74	
Üniversite	151	27.9	27.37	9.12	
Anne çalışma durumu					
Evet	127	23.1	28.27	10.68	$t=1.713$
Hayır	423	76.9	26.53	9.82	$p=0.087$
Anne meslek					
Ev Hanımı	422	76.7	26.55 ^a	9.87	$F=2.910$
Memur	63	11.5	27.86	10.25	$p=0.021$
İşçi	15	2.7	34.00 ^{a,b}	9.78	
Serbest Meslek	16	2.9	30.38	13.32	
Diğer(temizlikçi, bakıcı)	34	6.2	25.18 ^b	9.01	
Baba meslek					
Çalışmıyor	35	6.4	24.03	9.76	$F=1.496$
Memur	118	21.4	28.28	9.69	$p=0.202$
İşçi	82	14.9	27.11	9.41	
Serbest Meslek	125	22.7	27.30	10.64	
Diğer(emekli, çiftçi)	190	34.5	26.31	10.12	
Aile Tipi					
Çekirdek	428	77.8	25.00	(19.00-33.00)	$X^2=1.304$
Geniş	94	17.1	27.00	(18.00-35.50)	$p=0.521$
Parçalı	28	5.1	29.50	(17.50-37.00)	
Aile Gelir Durumu					
Geliri giderinden az	100	18.2	25.36	10.24	
Geliri giderinden fazla	157	28.5	27.74	10.38	$F=1.751$
Geliri giderine denk	293	53.3	27.03	9.77	$p=0.175$
Aile Sosyal Güvence					
Olan	474	86.2	27.01	9.75	$t=0.394$
Olmayan	76	13.8	26.45	11.77	$p=0.694$

F: Tek yönlü varyans analizi

t: T-test

X^2 : Kruskal Wallis

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.7. Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Puan Ortalamalarının Dağılımı

Özellikler	n	%	Mean	Sd	Test
Evde bilgisayar/tablet					
Olanlar	466	84.7	27.65	9.94	$t=4.009$
Olmayanlar	84	15.3	22.94	9.74	$p<0.001$

Kendine ait bilgisayar					
Olanlar	259	47.1	28.49	9.69	t=3.460
Olmayanlar	291	52.9	25.55	10.17	p=0.001
Gece yatış saati					
20.00-22.00	131	23.8	23.00 ^{a,b,c*}	(17.00-30.00)	X ² =31.358 p<0.001
23.00-24.00	316	57.5	25.00 ^{a,d}	(19.00-33.00)	
01.00-02.00	88	16.0	30.50 ^{b,d}	(23.00-39.00)	
03.00 ve sonrası	15	2.7	29.00 ^c	(25.00-48.00)	
Bilgisayar süre					
Haftada 2-3 kez	152	27.4	27.61 ^{a,e}	9.38	F=18.881 p<0.001
Haftada 1 kez	247	44.9	23.84 ^{a,b,c,d}	8.92	
Günde 1 kere 1 saat kadar	61	11.1	28.07 ^{b,f}	10.28	
Günde 1 kere 3 saate kadar	39	7.1	31.18 ^c	9.95	
Günde 1 kere 3 saatten fazla	51	9.3	35.25 ^{d,e,f}	10.67	

F: Tek yönlü varyans analizi istatistiği t: T-test istatistiği X²: Kruskal Wallis istatistiği

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Young internet bağımlılığı ölçeğinin öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre değerlendirmesi Tablo 4.7'de yer almaktadır. Evde bilgisayar/tableti olanların puan ortalaması 27.65±9.94, olmayanların 22.94±9.74 bulunmuştur ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır (t=4.009, p<0.001). Kendine ait bilgisayarının olup olmaması durumunda ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (t=3.460, p=0.001). Kendine ait bilgisayarı olanların ortalaması (28.49±9.69), olmayanların ortalamasından (25.55±10.17) daha yüksektir. Gece yatış saatlerinin ölçek puan dağılımları birbirinden farklıdır (X²=31.358, p<0.001). Gece yatış saati 20.00-22.00 olanlar ile 23.00-24.00 olanlar, 20.00-22.00 olanlar ile 01.00-02.00 olanlar, 20.00-22.00 olanlar ile 03.00 ve sonrası olanlar arasında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık vardır (p<0.05). Gece yatış saati geç (01:00-02:00) olanların puan ortancalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bilgisayarda harcanan zamanda ölçek puanları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (F=18.881, p<0.001). Haftada 2-3 kez ile haftada 1 kez ve günde 1 kere 3 saatten fazla, haftada 1 kez ile günde 1 kere 1 saat kadar, günde 1 kere 3 saate kadar ve günde 1 kere 3 saatten fazla, günde 1 kere 1 saat kadar ile günde 1 kere 3 saatten fazla arasında farklılık bulunmaktadır (p<0.05). Günde bir kere 3 saatten fazla bilgisayar kullananların puan ortalamalarının diğerlerine göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.8. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Cinsiyet					
Kız	325	59.1	24.00	(24.00-26.00)	z=-2.313
Erkek	225	40.9	25.00	(24.00-27.00)	p=0.021
Yaş					
13-15 yaş	496	90.2	24.00	(24.00-27.00)	z=-0.140
16-17 yaş	54	9.8	24.50	(24.00-27.00)	p=0.889
Kardeş sayısı					
1-2	240	43.6	25.00	(24.00-27.00)	X ² =3.633
3-4	269	48.9	24.00	(24.00-26.00)	p=0.163
5 ve üzeri	41	7.5	24.00	(24.00-26.00)	
İlköğretim diploma notu					
45-69	35	6.4	24.00	(24.00-24.00)	X ² =1.502
70-84	103	18.7	24.00	(24.00-24.00)	p=0.472
85-100	412	74.9	24.00	(24.00-24.00)	
Aileyle ilişki					
İyi	443	80.5	24.00	(24.00-26.00)	z=-3.105
Orta	100	18.2	25.00	(24.00-28.00)	p=0.002
Aile etkinlik					
Evet	376	68.4	24.00	(24.00-26.00)	z=-1.740
Hayır	174	31.6	25.00	(24.00-27.00)	p=0.082
Hobi					
Olan	380	69.1	24.00	(24.00-26.00)	z=-0.059
Olmayan	170	30.9	24.00	(24.00-27.00)	p=0.953
Arkadaşlarla ilişki					
İyi olanlar	406	73.8	24.00	(24.00-26.00)	X ² =4.675
Orta olanlar	133	24.2	25.00	(24.00-27.00)	p=0.097
Kötü olanlar	11	2.0	25.00	(24.00-37.00)	

F: Tek yönlü varyans analizi istatistiği χ^2 : Kruskal Wallis istatistiği z: Mann Whitney U test z istatistiği

Tablo 4.8’de Siber zorbalık ölçeğinin öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre değerlendirmesi yer almaktadır. Öğrencilerin tanıtıcı özelliklerinden cinsiyet ve aile ilişkisi dışındaki özellikler bakımından ölçek puan ortancaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Cinsiyeti kız olanların puan ortancasının (24.00(24.00-26.00)) erkek olanlardan (25.00(24.00-27.00)) daha düşük bulunmuştur ve aralarındaki bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($z=-2.313$ $p=0.021$). Aileyle ilişkisi iyi olanların orta düzey olanlara göre ölçek puan ortancalarının daha yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (sırasıyla; $z=-2.662$ $p=0.008$, $z=-3.105$ $p=0.002$).

Tablo 4.9. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Tanıtcı Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Anne Yaş					
30-35	141	25.6	25.00	(24.00-26.00)	X ² =0.042 p=0.979
36-45	332	60.4	24.00	(24.00-27.00)	
46 ve üzeri	77	14.0	24.00	(24.00-27.00)	
Baba Yaş					
30-35	23	4.2	24.00	(24.00-27.00)	X ² =0.129 p=0.938
36-45	360	65.4	24.00	(24.00-27.00)	
46 ve üzeri	167	30.4	24.00	(24.00-26.00)	
Anne Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	20	3.6	24.00	(24.00-25.75)	X ² =8.132 p=0.087
İlkokul	200	36.3	24.00	(24.00-26.75)	
Ortaokul	106	19.3	24.00	(24.00-26.00)	
Lise	134	24.4	25.00	(24.00-27.00)	
Üniversite	90	16.4	25.00	(24.00-27.00)	
Baba Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	8	1.4	25.00	(24.00-27.75)	X ² =7.062 p=0.133
İlkokul	123	22.4	24.00	(24.00-26.00)	
Ortaokul	108	19.6	24.00	(24.00-27.00)	
Lise	160	29.1	24.00	(24.00-27.00)	
Üniversite	151	27.5	25.00	(24.00-27.00)	
Anne çalışma durumu					
Evet	127	23.1	25.00	(24.00-28.00)	z=-2.662 p=0.008
Hayır	423	76.9	24.00	(24.00-26.00)	
Anne meslek					
Ev Hanımı	422	76.7	24.00	(24.00-26.00)	X ² =6.201 p=0.185
Memur	63	11.5	25.00	(24.00-27.00)	
İşçi	15	2.7	24.00	(24.00-27.00)	
Serbest Meslek	16	2.9	25.00	(24.00-28.00)	
Diğer(Temizlikçi,bakıcı)	34	6.2	24.00	(24.00-27.50)	
Baba meslek					
Çalışmıyor	35	6.4	24.00	(24.00-27.00)	X ² =4.953 p=0.292
Memur	118	21.4	25.00	(24.00-28.00)	
İşçi	82	14.9	24.00	(24.00-27.00)	
Serbest Meslek	125	22.7	24.00	(24.00-26.00)	
Diğer(emekli, çiftçi)	190	34.5	24.00	(24.00-26.50)	
Aile Tipi					
Çekirdek	428	77.8	24.00	(24.00-27.00)	X ² =0.042 p=0.979
Geniş	94	17.1	25.00	(24.00-26.00)	
Parçalı	28	5.1	24.00	(24.00-27.00)	
Aile Gelir Durumu					
Geliri giderinden az	100	18.2	24.00	(24.00-26.75)	X ² =4.294 p=0.117
Geliri giderinden fazla	157	28.5	25.00	(24.00-27.00)	
Geliri giderine denk	293	53.3	24.00	(24.00-26.00)	
Aile Sosyal Güvence					
Olan	474	86.2	24.00	(24.00-27.00)	z=-1.917 p=0.055
Olmayan	76	13.8	24.00	(24.00-26.00)	

x²: Kruskal Wallis istatistiği

z: Mann Whitney U test z istatistiği

Siber zorbalık ölçeğinin ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre değerlendirmesi Tablo 4.9'da yer almaktadır. Buna göre; anne çalışma durumu hariç diğer özelliklerde puan ortancaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$). Annesi çalışanların ölçek ortancasının çalışmayanlara göre daha yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır (sırasıyla; $z=-2.662$ $p=0.008$, $z=-3.105$ $p=0.002$) (Tablo 4.9).

Tablo 4.10. Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Siber Zorbalık Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Evde bilgisayar/tablet					
Olanlar	466	84.7	24.00	(24.00-27.00)	$z=-2.401$
Olmayanlar	84	15.3	24.00	(24.00-25.75)	$p=0.016$
Kendine ait bilgisayar					
Olanlar	259	47.1	25.00	(24.00-27.00)	$z=-3.076$
Olmayanlar	291	52.9	24.00	(24.00-26.00)	$p=0.002$
Gece yatış					
20.00-22.00	131	23.8	24.00 ^{a.b.c*}	(24.00-25.00)	$X^2=19.859$ $p<0.001$
23.00-24.00	316	57.7	24.50 ^a	(24.00-27.00)	
01.00-02.00	88	16.0	25.00 ^b	(24.00-27.75)	
03.00 ve sonrası	15	2.7	26.00 ^c	(24.00-37.00)	
Bilgisayar süre					
Haftada 2-3 kez	152	27.6	25.00 ^a	(24.00-27.00)	$X^2=17.612$ $p=0.001$
Haftada 1 kez	247	44.9	24.00 ^{a.b}	(24.00-26.00)	
Günde 1 kere 1 saat kadar	61	11.1	24.00	(24.00-27.00)	
Günde 1 kere 3 saate kadar	39	7.1	25.00	(24.00-28.00)	
Günde 1 kere 3 saatten fazla	51	9.3	26.00 ^b	(24.00-30.00)	

X^2 : Kruskal Wallis istatistiği

z: Mann Whitney U test z istatistiği

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre siber zorbalık ölçeği puan ortancalarının dağılımı Tablo 4.10'da yer almaktadır. Evde bilgisayar/tableti ve kendisine ait bilgisayarı olanların ölçek puan ortancasının olmayanlara göre yüksek olduğu bulunmuştur (sırasıyla; $z=-2.401$ $p=0.016$, $z=-3.076$ $p=0.002$). Öğrencilerin gece yatış saatleri açısından ölçek puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($X^2=19.859$ $p<0.001$). Gece yatış saati 20.00-22.00 olanların puan ortalamalarının diğerlerine göre düşük olduğu bulunmuştur. Bilgisayarda harcanan zamanda ölçek puan ortancaları bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık

bulunmaktadır ($X^2=17.612$ $p=0.001$). Günde 1 kere 3 saatten fazla bilgisayar kullanan öğrencilerin puan ortalamalarının diğerlerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.11. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Tanıtıcı Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Cinsiyet					
Kız	325	59.1	48.00	(45.00-48.00)	$z=-2.551$ $p=0.011$
Erkek	225	40.9	47.00	(44.00-48.00)	
Yaş					
13-15 yaş	496	90.2	47.00	(45.00-48.00)	$z=-0.228$ $p=0.820$
16-17 yaş	54	9.8	47.50	(43.00-48.00)	
Kardeş sayısı					
1-2	240	43.6	47.00	(44.00-48.00)	$X^2 = 2.864$ $p=0.239$
3-4	269	48.9	48.00	(45.50-48.00)	
5 ve üzeri	41	7.5	48.00	(43.50-48.00)	
İlköğretim diploma notu					
45-69	35	6.4	48.00	(46.00-48.00)	$X^2 = 12.591$ $p=0.002$
70-84	103	18.7	48.00 ^a	(46.00-48.00)	
85-100	412	74.9	47.00 ^a	(44.00-48.00)	
Aileyle ilişki					
İyi	443	80.5	48.00	(45.00-48.00)	$z=-4.141$ $p<0.001$
Orta	100	18.2	46.00	(42.00-48.00)	
Aile etkinliği					
Yapanlar	376	68.4	47.00	(45.00-48.00)	$z=-0.863$ $p=0.388$
Yapmayanlar	174	31.6	47.00	(43.00-48.00)	
Hobi					
Olanlar	380	69.1	47.00	(44.00-48.00)	$z=-1.517$ $p=0.129$
Olmayanlar	170	30.9	48.00	(45.00-48.00)	
Arkadaşlarla ilişki					
İyi olanlar	406	73.8	48.00	(45.00-48.00)	$X^2 = 6.469$ $p=0.059$
Orta olanlar	133	24.2	47.00	(44.00-48.00)	
Kötü olanlar	11	2.0	44.00	(36.00-48.00)	

F: Tek yönlü varyans analizi

X^2 : Kruskal Wallis

z: Mann Whitney U

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.11’de öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre siber mağduriyet ölçeği puan ortancalarının dağılımı yer almaktadır. Tablo değerlendirildiğinde; kız öğrencilerin puan ortancalarının erkeklere göre daha yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($z=-2.551$, $p=0.011$). İlköğretim diploma notu 85-100 olanların ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre düşük olduğu belirlenmiştir ($X^2 = 12.591$, $p=0.002$). Ailesiyle ilişkisi iyi olan öğrencilerin ölçek puan ortancasının, orta olanların ölçek puan ortancasından yüksek olduğu bulunmuştur ($z=-4.141$ $p<0.001$).

Tablo 4.12. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Öğrencilerin Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Tanıtcı Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Anne Yaş					
30-35	141	25.6	48.00	(44.00-48.00)	X ² =0.700 p=0.705
36-45	332	60.4	47.00	(45.00-48.00)	
46 ve üzeri	77	14.0	47.00	(44.50-48.00)	
Baba Yaş					
30-35	23	4.2	48.00 ^{a,b}	(48.00-48.00)	X ² =9.107 p=0.011
36-45	360	65.4	47.00 ^a	(45.00-48.00)	
46 ve üzeri	167	30.4	47.00 ^b	(44.00-48.00)	
Anne Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	20	3.6	48.00	(46.25-48.00)	X ² =7.805 p=0.099
İlkokul	200	36.3	48.00	(45.00-48.00)	
Ortaokul	106	19.3	48.00	(44.75-48.00)	
Lise	134	24.4	47.00	(44.00-48.00)	
Üniversite	90	16.4	47.00	(43.50-48.00)	
Baba Eğitim Düzeyi					
Okuryazar Değil	8	1.4	45.00	(38.25-48.00)	X ² =16.053 p=0.003
İlkokul	123	22.4	48.00 ^a	(46.00-48.00)	
Ortaokul	108	19.6	47.00	(45.00-48.00)	
Lise	160	29.1	47.00	(45.00-48.00)	
Üniversite	151	27.5	47.00 ^a	(43.00-48.00)	
Anne çalışma durumu					
Evet	127	23.1	47.00	(44.00-48.00)	z=-1.362 p=0.173
Hayır	423	76.9	47.00	(45.00-48.00)	
Anne meslek					
Ev Hanımı	422	76.7	47.50	(45.00-48.00)	X ² =8.712 p=0.069
Memur	63	11.5	47.00	(43.00-48.00)	
İşçi	15	2.7	48.00	(47.00-48.00)	
Serbest Meslek	16	2.9	46.00	(41.25-47.75)	
Diğer(Temizlikçi, bakıcı)	34	6.2	47.50	(44.00-48.00)	
Baba meslek					
Çalışmıyor	35	6.4	48.00	(46.00-48.00)	X ² =14.129 p=0.007
Memur	118	21.4	46.50 ^a	(43.00-48.00)	
İşçi	82	14.9	47.00	(44.00-48.00)	
Serbest Meslek	125	22.7	47.00	(45.00-48.00)	
Diğer(Emekli, çiftçi)	190	34.5	48.00 ^a	(46.00-48.00)	
Aile Tipi					
Çekirdek	428	77.8	47.00	(45.00-48.00)	X ² =1.948 p=0.378
Geniş	94	17.1	48.00	(45.00-48.00)	
Parçalı	28	5.1	48.00	(42.50-48.00)	
Aile Gelir Durumu					
Geliri giderinden az	100	18.2	48.00 ^a	(46.00-48.00)	X ² =7.377 p=0.025
Geliri giderinden fazla	157	28.5	47.00 ^a	(44.00-48.00)	
Geliri giderine denk	293	53.3	47.00	(44.50-48.00)	
Aile Sosyal Güvence					
Olan	474	86.2	47.00	(45.00-48.00)	z=-1.507 p=0.132
Olmayan	76	13.8	48.00	(44.00-48.00)	

X²: Kruskal Wallis

z: Mann Whitney U

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.12’de ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre öğrencilerin siber mağduriyet ölçeği puan ortalamaları yer almaktadır. Buna göre; baba yaşı 30-35 olanların, baba eğitim düzeyi ilkokul olanların ve babası çalışmayan ya da emekli olan öğrencilerin puan ortancasının diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (sırasıyla; $X^2=9.107$, $p=0.011$; $X^2=16.053$, $p=0.003$; $X^2 =14.129$, $p=0.007$). Ayrıca gelir durumunu gelir giderinden az olarak ifade edenlerin ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($X^2 =7.377$, $p=0.025$).

Tablo 4.13. Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine göre Siber Mağduriyet Ölçeği Puan Ortancalarının Dağılımı

Özellikler	n	%	Median	25th-75th percentile	Test
Evde bilgisayar/tablet					
Olanlar	466	84.7	47.00	(44.00-48.00)	$z=-3.173$ $p=0.002$
Olmayanlar	84	15.3	48.00	(47.00-48.00)	
Kendine ait bilgisayar					
Olanlar	259	47.1	47.00	(44.00-48.00)	$z=-3.826$ $p<0.001$
Olmayanlar	291	52.9	48.00	(46.00-48.00)	
Gece yatış saati					
20.00-22.00	131	23.8	48.00 ^a	(46.00-48.00)	$X^2 =15.787$ $p=0.001$
23.00-24.00	316	57.5	47.00	(44.25-48.00)	
01.00-02.00	88	16.0	46.00 ^a	(43.00-48.00)	
03.00 ve sonrası	15	2.7	47.00	(42.00-48.00)	
Bilgisayar süre					
Haftada 2-3 kez	152	27.6	47.00	(44.00-48.00)	$X^2 =19.428$ $p=0.001$
Haftada 1 kez	247	44.9	48.00 ^a	(46.00-48.00)	
Günde 1 kere 1 saat kadar	61	11.1	47.00	(45.00-48.00)	
Günde 1 kere 3 saate kadar	39	7.1	46.00	(42.00-48.00)	
Günde 1 kere 3 saatten fazla	51	9.3	47.00 ^a	(43.00-48.00)	

X^2 : Kruskal Wallis istatistiği

z : Mann Whitney U test z istatistiği

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine siber mağduriyet ölçeği puan ortancalarının dağılımı Tablo 4.13’de yer almaktadır. Evde bilgisayar/tableti olanların ve kendine ait bilgisayarı olanların ölçek puan ortancalarının, olmayanlara göre düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (sırasıyla; $z=-3.173$, $p=0.002$; $z=-3.826$, $p<0.001$). Öğrencilerden gece yatış saati 20.00-22.00 arasında

olanların ve haftada 1 kez bilgisayar kullananların ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek olduğu saptanmıştır (sırasıyla; $X^2 = 15.787$ $p=0.001$; $X^2 = 19.428$ $p=0.001$).

Tablo 4.14. Öğrencilerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Grup Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Sosyo-demografik Özellikleri	n	%	Psikolojik Özerklik	Kabul/İlgi	Kontrol/ Denetleme
			Mean±Sd	Median 25th-75th percentile	Median 25th-75th percentile
Cinsiyet					
Kız	325	59.1	21.18±4.54	16.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
Erkek	225	40.9	20.27±5.20	16.00 (13.00-18.00)	21.00 (19.00-23.00)
			t=2.113 p=0.035	z=0.287 p=0.774	z=-6.338 p<0.001
Yaş					
13-15 yaş	496	90.2	20.86±4.84	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
16-17 yaş	54	9.8	20.33±4.779	17.00 (14.00-19.25)	21.50 (18.75-24.00)
			t=0.760 p=0.448	z=-2.138 p=0.033	z=-2.204 p=0.027
Kardeş Sayısı					
1-2	240	43.6	20.81±5.01	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.00-24.00)
3-4	269	48.9	20.85±4.59	16.00 (13.00-19.00)	23.00 (21.00-25.00)
5 ve üzeri	41	7.5	20.56±5.48	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.50-25.00)
			F=0.062 p=0.940	$X^2=5.207$ p=0.074	$X^2=0.864$ p=0.649
İlköğretim Dip. Notu					
45-69	35	6.4	18.06 ^a ±6.30	17.00 (13.00-21.00)	23.00 (19.00-25.00)
70-84	103	18.7	20.04±4.38	17.00 ^a (14.00-21.00)	23.00 (21.00-25.00)
85-100	412	74.9	21.24 ^a ±4.71	15.00 ^a (13.00-18.00)	23.00 (20.00-24.00)
			F=8.827 p<0.001	$X^2=15.502$ p=0.002	$X^2=0.612$ p=0.736
Aileyle İlişki					
İyi	443	80.5	20.96±4.90	15.00 (12.00-17.00)	23.00 (21.00-25.00)
Orta	100	18.2	20.09±4.61	19.00 (16.00-22.00)	21.00 (19.00-23.00)
			t=1.616 p=0.107	z=-7.775 P<0.001	z=-4.333 p<0.001
Aileyle Etkinlik					
Yapanlar	376	68.4	20.80±5.00	14.00 (12.00-17.00)	23.00 (21.00-25.00)
Yapmayanlar	174	31.6	20.83±4.47	18.00 (15.00-21.00)	22.00 (20.00-25.00)
			t=0.061 p=0.951	z=-8.740 p<0.001	z=-1.503 p=0.133
Hobi					
Olanlar	380	69.1	21.14±4.72	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
Olmayanlar	170	30.9	20.08±5.01	16.00 (13.00-20.00)	23.00 (20.00-25.00)
			t=2.367 p=0.018	z= -2.188 p=0.029	z=-0.723 p=0.470
Arkadaşlarla İlişki					
İyi	406	73.8	21.00 (18.00-24.00)	15.00 ^a (12.75-18.00)	23.00 ^a (21.00-25.00)
Orta	133	24.2	21.00 (18.00-24.00)	17.00 ^a (13.00-20.00)	22.00 ^a (20.00-23.00)
Kötü	11	2.0	23.00 (19.00-24.00)	16.00 (13.00-21.00)	21.00 (15.00-23.00)
			$X^2=1.158$ p=0.560	$X^2=10.884$ p=0.004	$X^2=12.054$ p=0.002

F: Tek yönlü varyans analizi

X^2 : Kruskal Wallis

z: Mann Whitney U

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Tablo 4.14'te öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre algılanan anne baba tutum ölçeği alt boyutu puan ortancalarının dağılımı yer almaktadır. Tabloya göre; kız öğrencilerin, diploma notu 85-100 arasında olanların ve hobisi olanların psikolojik özerklik alt boyutu puan ortalamalarının, diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (sırasıyla; $t=2.113$, $p=0.035$; $F=8.827$ $p<0.001$; $t=2.367$ $p=0.018$). Öğrencilerden 13-15 yaş grubundakilerin ve diploma notu 85-100 arasında olanların kabul/ilgi alt boyutu puan ortalamalarının diğerlerine göre düşük; ailesi ile ilişkisi orta düzey olanların, ve ailesi ile etkinlik yapmadığını ifade edenlerin kabul/ilgi puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (sırasıyla; $z=-2.138$ $p=0.033$; $X^2=15.502$ $p=0.002$; $z=-7.775$, $p<0.001$; $z=-8.740$, $p<0.001$). Hobisi olmayan ve arkadaşla ilişki durumu orta düzey olan öğrencilerin kabul/ilgi alt boyutu puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur (sırasıyla; $z=-2.188$ $p=0.029$; $X^2=10.884$ $p=0.004$). Kızların, 13-15 yaş grubu, aile ile ve arkadaşla ilişki durumu iyi olanların diğer öğrencilere göre kontrol/denetleme puan ortancalarının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($z=-6.338$ $p<0.001$; $z=-2.204$ $p=0.027$; $z=-4.333$, $p<0.001$; $X^2=12.054$, $p=0.002$).

Tablo 4.15. Ebeveynlerin Sosyo-demografik Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Grup Puan Ortalamalarının Dağılımı

Ebeveynlerin Tanıtıcı Özellikleri	n	%	Psikolojik Özerklik	Kabul/İlgi	Kontrol/Denetleme
			Mean±Sd	Median 25th-75th percentile	Median 25th-75th percentile
Anne Yaş					
30-35	141	25.6	20.22±4.70	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
36-45	332	60.4	20.91±4.86	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.00-25.00)
46 ve üzeri	77	14.0	21.42±4.94	17.00 (13.00-19.00)	22.00 (20.00-25.00)
			F=1.707 p=0.182	X ² =3.081 p=0.214	X ² =1.173 p=0.556
Baba Yaş					
30-35	23	4.2	22.00 (18.00-23.00)	17.00 (14.00-19.00)	24.00 (21.00-25.00)
36-45	360	65.4	21.00 (18.00-24.00)	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-24.00)
46 ve üzeri	167	30.4	22.00 (18.00-24.00)	16.00 (13.00-18.00)	22.00 (20.00-25.00)
			X ² =1.665 p=0.435	X ² =1.158 p=0.560	X ² =5.908 p=0.052
Anne Eğitim Düzeyi					

Okuryazar değil	20	3.6	19.95±6.50	18.00 (14.00-20.75)	24.00 (22.25-25.00)
İlkokul	200	36.3	20.76±4.65	17.00 ² (14.00-19.00)	23.00 (21.00-25.00)
Ortaokul	106	19.3	20.26±4.81	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
Lise	134	24.4	20.73±4.71	15.00 ² (12.00-18.00)	22.00 (20.00-24.00)
Üniversite	90	16.4	22.02±4.82	15.00 (12.50-17.50)	22.00 (20.00-24.00)
			F=1.927 p=0.105	X ² =18.031 p=0.001	X ² =7.352 p=0.118
Baba Eğitim Düzeyi					
Okuryazar değil	8	1.4	18.25±6.41	18.50 (17.00-20.75)	23.00 (16.75-25.00)
İlkokul	123	22.4	20.83±4.85	16.00 (14.00-19.00)	23.00 (21.00-25.00)
Ortaokul	108	19.6	20.58±4.82	15.00 (12.00-19.00)	23.00 (20.00-25.00)
Lise	160	29.1	20.48±4.70	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (21.00-24.00)
Üniversite	151	27.5	21.48±4.90	15.00 (13.00-18.00)	22.00 (20.00-24.00)
			F=1.507 p=0.199	X ² =8.587 p=0.072	X ² =1.366 p=0.850
Anne Çalışma Durumu					
Evet	127	23.1	20.89±4.96	14.00 (12.00-18.00)	22.00 (20.00-24.00)
Hayır	423	76.9	20.78±4.80	16.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
			t=0.214 p=0.831	z=-1.950 p=0.051	z=-0.834 p=0.404
Anne Meslek					
Ev hanımı	422	76.7	20.71±4.81	16.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
Memur	63	11.5	21.73±4.60	15.00 (13.00-17.00)	22.00 (20.00-24.00)
İşçi	15	2.7	18.27±5.78	14.00 (12.00-21.00)	23.00 (19.00-25.00)
Serbest meslek	16	2.9	21.27±4.76	16.50 (12.25-19.00)	22.50 (20.00-25.00)
Diğer	34	6.2	21.29±5.00	14.00 (12.00-17.00)	21.50 (20.00-24.00)
			F=1.787 p=0.130	X ² =55.38 P=0.236	X ² =3.329 p=0.504
Baba Meslek					
Çalışmıyor	35	6.4	19.08±4.61	17.00 (12.00-21.00)	23.00 (18.00-25.00)
Memur	118	21.4	21.13±4.88	15.00 (13.00-18.00)	22.00 (20.00-24.00)
İşçi	82	14.9	20.63±5.03	17.00 (13.00-21.00)	23.00 (21.00-25.00)
Serbest meslek	125	22.7	20.66±4.86	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (20.00-25.00)
Diğer	190	34.5	20.95±4.77	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
			F=0.543 p=0.704	X ² =8.435 P=0.077	X ² =8.877 p=0.064
Aile Tipi					
Çekirdek	428	77.8	21.00 (18.00-24.00)	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.25-25.00)
Parçalı	94	17.1	20.00 (17.00-24.25)	16.00 (12.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
Geniş	28	5.1	20.00 (19.00-22.00)	17.00 (15.00-21.00)	22.00 (18.25-25.00)
			X ² =1.845 p=0.398	X ² =5.432 p=0.066	X ² =1.150 p=0.563
Aile Gelir Durumu					
Geliri Giderinden Az	100	18.2	20.29±4.85	17.00 (13.00-21.00)	23.00 (21.00-25.00)
Geliri Giderinden Fazla	157	28.5	21.33±4.80	15.00 (13.00-18.00)	22.00 (20.00-24.00)
Geliri Giderine Denk	293	53.3	20.71±4.84	16.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
			F=1.529 p=0.218	X ² =5.158 p=0.076	X ² =3.109 p=0.211
Aile Sosyal Güvence					
Olanlar	474	86.2	20.94±4.77	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.00-24.00)
Olmayanlar	76	13.8	19.6±5.17	17.00 (14.00-20.00)	22.00 (21.00-25.00)

	t=1.638 p=0.102	z=2.429 p=0.015	z=-0.518 p=0.604
--	--------------------	--------------------	---------------------

F: Tek yönlü varyans analizi

X²: Kruskal Wallis

z: Mann Whitney U

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine göre öğrencilerin algılanan anne baba tutum ölçeği alt grup puan ortalamaları Tablo 4.15'te görülmektedir. Tabloda; ebeveynlerin sosyo-demografik özelliklerine göre öğrencilerin algılanan anne baba tutumu ölçeği psikolojik özerklik alt boyutu puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır (p>0.05). Eğitim düzeyi okuryazar olmayan annelerin, kabul/ilgi puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek olduğu belirlenmiştir (sırasıyla; X² =18.031, p=0.001). Sosyal güvencesi olanların kabul/ilgi alt boyutu puan ortancalarının, diğerlerine göre düşük olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (z=-2.429 p=0.015).

Tablo 4.16. Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özelliklerine Göre Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Boyutları Puan Ortalamalarının Dağılımı

Öğrencilerin Teknoloji Kullanım Özellikleri	n	%	Psikolojik Özerklik	Kabul/İlgi	Kontrol/Denetleme
			Mean±Sd	Median 25th-75th percentile	Median 25th-75th percentile
Evde Bilgisayar/Tablet					
Olan	466	84.7	20.97±4.84	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.00-25.00)
Olmayan	84	15.3	19.89±4.75	16.00 (12.00-20.75)	23.00 (20.25-25.00)
			t=1.880 p=0.061	z=-0.819 p=0.413	z=-0.531 p=0.596
Kendine Ait Bilgisayar					
Olan	259	47.1	21.06±4.78	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (20.00-24.00)
Olmayan	291	52.9	20.58±4.88	16.00 (13.00-19.00)	23.00 (21.00-25.00)
			t=1.158 p=0.247	z=-2.966 p=0.003	z=-1.385 p=0.166
Gece Yatış					
20:00-22:00	131	23.8	20.00 (16.00-24.00)	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (21.00-25.00)
23:00-24:00	316	57.5	22.00 (18.00-24.00)	15.00 (13.00-18.00)	23.00 (20.00-24.75)
01:00-02:00	88	16.0	21.00 (19.00-23.00)	17.00 (14.00-19.00)	22.00 (19.00-24.00)
03:00ve sonrası	15	2.7	18.50 (17.00-22.00)	16.00 (13.00-19.00)	22.00 (15.00-25.00)
			X ² =9.502 p=0.053	X ² =7.134 p=0.068	X ² =7.434 p=0.059
Bilgisayar Kullanım Süresi					
Haftada 2-3 kez,	152	27.6	21.23 ^a ±4.76	15.00 (12.00-18.00)	23.00 (21.00-24.00)

Haftada 1 kez, Günde 1 kere 1 saat kadar,	247 61	44.9 11.1	21.07±4.67 20.87±5.14	15.00 (13.00-18.00) 17.00 (13.00-19.00)	23.00 ^a (21.00-25.00) 23.00 (20.00-24.00)
Günde 1 kere 3 saate kadar,	39	7.1	19.69±5.41	17.00 (12.00-19.00)	23.00 (20.00-24.00)
Günde 1 kere 3 saatten fazla	51	9.3	19.04 ^a ±4.66	15.00 (13.00-20.00)	21.00 (18.00-23.00)
			F=2.696 p=0.030	X ² =4.732 p=0.316	X ² =23.143 p<0.001

F: Tek yönlü varyans analizi

X²: Kruskal Wallis

z: Mann Whitney U

*Alfabetik üst simgelerle belirtilen farklı harfler bu puanlar arasında anlamlı farkın olduğunu ifade etmektedir.

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre algılanan anne baba tutum ölçeği alt boyutu puan ortalamalarının dağılımı Tablo 4.16'da yer almaktadır. Haftada 2-3 kez bilgisayarda zaman harcadığını ifade eden öğrencilerin psikolojik özerklik alt boyutu puan ortalamalarının diğerlerine göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur (F=2.696 p=0.030). Öğrencilerden kendisine ait bilgisayarı olmayanların olanlara göre kabul/ilgi alt boyutu puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (z=-2.966, p=0.003). Günde 1 kere 3 saatten fazla bilgisayar kullananların ise kontrol/denetleme puan ortancalarının diğerlerine göre düşük olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır (X²=23.143, p<0.001).

Tablo 4.17. Young İnternet Bağımlılık Ölçeği, Siber Zorbalık Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişki

	Young İnternet bağımlılık Ölçeği	Siber zorbalık ölçeği	Siber mağduriyet ölçeği	Psikolojik Özerklik alt boyutu	Kabul/İlgi alt boyutu	Kontrol/Denetleme alt boyutu
Young İnternet bağımlılık Ölçeği	1.000					
Siber zorbalık ölçeği	0.335*	1.000				
Siber mağduriyet ölçeği	-0.345*	-0.436*	1.000			
Psikolojik Özerklik alt boyutu	-0.193*	-0.112*	0.148*	1.000		
Kabul/İlgi alt boyutu	0.231*	0.159*	-0.200*	0.153*	1.000	
Kontrol/Denetleme alt boyutu	-0.158*	-0.182*	0.157*	-0.069	-0.280*	1.000

*p<0.05

Tablo 4.17’de ölçek puanlarının birbiri ile ilişkisi yer almaktadır. Tablo incelendiğinde; psikolojik özerklik alt boyutu ile Kontrol/denetleme alt boyutu arasındaki ilişki dışındaki diğer ölçek puan ortalamaları arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($p>0.05$).

Young internet bağımlılığı ile siber zorbalık ölçeği arasında pozitif, zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.335$). Yani, internet bağımlılığı puanı arttıkça, siber zorbalık puanı da artmaktadır. Young internet bağımlılığı ile siber mağduriyet ölçeği arasında negatif, zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.345$). İnternet bağımlılığı puanı arttıkça, siber mağduriyet puanı azalmaktadır. Young internet bağımlılığı ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.193$; $r=-0.158$). İnternet bağımlılığı puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyut puanları azalmaktadır. Young internet bağımlılığı ile

kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.231$). İnternet bağımlılığı puanı arttıkça, kabul/ilgi alt boyutu puanı da artmaktadır.

Siber zorbalık ölçeği ile siber mağduriyet ölçeği arasında negatif, orta düzey doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.436$). Siber zorbalık puanı arttıkça, siber mağduriyet puanı azalmaktadır. Siber zorbalık ölçeği ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.112$; $r=-0.182$). Siber zorbalık puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme puanları azalmaktadır. Siber zorbalık ölçeği ile kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.159$). Siber zorbalık puanı arttıkça, kabul/ilgi puanı da artmaktadır.

Siber mağduriyet ölçeği ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.148$; $r=0.157$). Siber mağduriyet puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme puanları da artmaktadır. Siber mağduriyet ölçeği ile kabul/ilgi alt boyutu arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.200$). Siber mağduriyet puanı arttıkça, kabul/ilgi puanı azalmaktadır.

Psikolojik özerklik alt boyutu ile kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.153$). Kabul/ilgi alt boyutu ile kontrol/denetleme alt boyutu arasında negatif, zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.280$). Kabul/ilgi alt boyut puanı artarken psikolojik özerklik alt boyutu puanı artmakta, kontrol/denetleme alt boyutu puanı azalmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Günümüzde oldukça yaygın kullandığımız internet yaşamda pek çok alanda yer almaktadır. Ancak internetin bu yaygın kullanımı çok fazla sorunu yol açmaktadır [9]. Bu sorunlardan en önemlisi ise internetin aşırı kullanımını ifade eden internet bağımlılığıdır [33]. İnternetin yaygın kullanımının beraberinde getirdiği sorunlardan birisi de zorbalığın sanal ortama taşınmış olması ve internette zorbalık kavramının ortaya çıkmasıdır. İlk kez Belsey tarafından kullanılan bu kavram; “bir kişi veya grubun bilgi ve iletişim teknolojilerini başka kişilere zarar vermek amacıyla kötü niyetli ve tekrarlı bir biçimde kullanması” diye tanımlanmaktadır [60]. İnternette bireylerin aktiviteleri tek başına yapması ve internet kullanımında aile kontrolünün oldukça az olması fiziksel ve zihinsel gelişimlerini henüz tamamlamamış ergenler açısından internetin aşırı kullanımında 12-18 yaş grubunu daha riskli hale getirmektedir [37-39].

Bu çalışma; İnternet kullanımının bağımlılık düzeyinde yaygınlaşması, bu durumun yaş dönemi özelliklerinden dolayı özellikle ergenler açısından risk oluşturması, internet ortamında ergenlerin siber zorbalığa dolayısıyla siber mağduriyete maruz kalması ve ergenlerin bu davranışları üzerinde ebeveyn tutumlarının etkili olmasından yola çıkılarak, internet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Çalışma, beş farklı lisede öğrenim gören, 9. sınıf öğrencisi 550 ergen üzerinde yapılmıştır. Çalışmada yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, ebeveynlerin eğitim düzeyi, arkadaşlık ilişkileri, teknoloji kullanım özellikleri ve anne baba tutumları gibi faktörlerin internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerine etkileri değerlendirilmiş olup, bulgular literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Global Dijital Analiz 2019 yılı raporuna göre; dünya genelinde 4.39 milyar internet kullanıcısı; Türkiye’de ise 59.36 milyon internet kullanıcısı bulunmaktadır [8]. Ülkemizde 16-74 yaş grubunda internet kullanım sıklığı; 2013 yılında %48.9, 2016 yılında %61.2, 2018 yılında %72.9 iken 2018 yılı verilerinde cinsiyete göre kullanım sıklığında erkekler %80.4; kadınlar ise %65.5 olarak verilmiştir [7,41,44]. Çalışma kapsamına alınan öğrencilerin tamamına yakınının (%99.5) internet kullanıcısı olduğu

tespit edilmiştir. Öğrencilerin %84.7'sinin evinde bilgisayar ya da tablet olduğu, %47.1'in kendisine ait bilgisayar ya da tableti bulunduğu, %99.3'ünün kendine ait akıllı telefonunun olduğu ve %44.9'unun haftada bir kez bilgisayar kullandığı saptanmıştır (Tablo 4.3). Turan (2015) yaptığı çalışmada öğrencilerin %82.4'ünün akıllı telefon kullandığını belirtmiştir [96]. Öğrencilerin uzun süreli teknoloji kullanımı sonrasında %25'inin yorgunluk ve %14.6'sının baş ağrısı yaşadıkları belirlenmiştir (Tablo 4.3). Yapılan bir başka çalışmada bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan bireylerde internet kullanım süresi ve sıklığı arttıkça fizyolojik sorunlarda da artış görüldüğü, en sık yaşanan fiziksel sorunlar arasında sırasıyla gözde yorulma ve kızarıklık, baş, boyun, sırt, eklem ve kas ağrıları, uykusuzluk ve yorgunluk olduğu belirtilmiştir [97].

Çalışmada öğrencilerin sosyo-demografik özelliklerine göre Young İnternet Bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının dağılımında; öğrencilerin aile ilişkileri faktörü dışında diğer özellikler ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4.5). Çalışma sonucuna benzer şekilde internet bağımlılığı ile cinsiyet faktörü arasında anlamlı bir ilişki olmadığını belirleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır [98,99]. Şahan ve Çapan'ın 2017 yılında yaptıkları bir çalışmaya göre ise cinsiyete göre internet bağımlılığı düzeyine bakıldığında erkeklerin internet bağımlılık düzeyinin kızlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir [100]. Benzer şekilde Tok (2014) ve Çetinkaya (2013) öğrencilerin internet bağımlılıklarının erkeklerde daha fazla olduğunu belirlemişlerdir [101,102].

Çalışmada, erkek öğrencilerin internet kullanım sıklığı ve sürelerinin kızlardan yüksek olduğu belirlenmiştir. Lise öğrencileri ile yapılan başka bir araştırmada da cinsiyete değişkeni ile öğrencilerin internet kullanım süresi arasında ilişki olduğu, kızların %70.2'si ve erkeklerin % 60.2'si günde 1-2 saat internet kullandıklarını, erkeklerde günde 5 saat ve daha fazla internet kullanımının %16,8'lik oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir [2].

Çalışmada, 13-15 yaş grubundaki öğrencilerin 16-17 yaş grubundakilere göre internet kullanım sıklığı ve sürelerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Ancak yaş ile internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin anlamlı olmadığı görülmüştür ($p>0.05$) (Tablo 4.5). Ancak ergenlerde yaş gruplarına göre internet bağımlılığı düzeylerine bakıldığında;

Bozkurt' un (2016) yaptığı çalışmada 13 ve 14 yaşındaki öğrencilerin 12 yaşındaki öğrencilere göre internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu [49]; Beşaltı' nın (2016) yaptığı çalışmada 15-16 yaş grubu öğrencilerde 13-14 yaş grubundaki öğrencilere göre daha yüksek olduğu [103]; Dikme' nin (2014) çalışmasında ise yaş arttıkça internet bağımlılık düzeyinin de arttığı [104] belirlenmiştir. Bazı çalışmalarda ise internet bağımlılığı ve yaş faktörü arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir [96,105,106].

Çalışmada kardeş sayısı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.5). Doğan'ın 2013 yılındaki çalışmasında da kardeş sayısı ile ergenlerin internet bağımlılığı düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır [107]. Ancak bu bulguların aksine Arslan'ın yaptığı çalışmada kardeş sayısı ve internet bağımlılığı düzeyi arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır [108].

Öğrencinin aile ilişkisine göre internet bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu, aile ile ilişkisini iyi olarak tanımlayan ergenlerde ölçek ortalamasının, aile ile ilişkisini orta düzey olarak tanımlayanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$) (Tablo 4.5). Bir çalışmada, aileleri ile ilişkilerinin olumlu veya istedikleri gibi olmadığını ifade eden öğrencilerde internet bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu saptanmıştır [109].

Çalışmada öğrencilerin arkadaş ilişkileri ve hobi özelliklerine göre internet bağımlılığı puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4.5). Savcı ve Aysan'ın çalışmasına göre; internet bağımlılık düzeyi yüksek olan ergenlerin arkadaşları ile birliktelik düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır [110]. Yücel' in yaptığı çalışmaya göre; her gün düzenli olarak internete giren ergenlerin haftada en az üç dört defa internete giren ergenlere oranla daha olumlu arkadaşlık ilişkilerine sahip oldukları belirlenmiştir [111]. Bu sonuçlar, çalışma bulguları ile benzerlik göstermemektedir.

Çalışmada ebeveynlerin sosyo demografik özelliklerine göre young internet bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının dağılımı değerlendirildiğinde; yalnızca anne çalışma durumu ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir

($p<0.001$) (Tablo 4.6). Buna göre; annesi ev hanımı olanlarda internet bağımlılığı, annesi işçi veya memur olanlara oranla daha az görülmektedir ($F=2.910$, $p=0.021$) (Tablo 4.6). Ev hanımı olan annenin sürekli evde olduğu ve çocuğun bilgisayar kullanım sıklığı ile süresini daha iyi kontrol edebildiği için internet bağımlılığı daha az görülebilir.

Çalışmada gelir düzeyleri açısından internet bağımlılığında anlamlı bir fark belirlenmemiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.6). Bu sonuç literatürde, internet bağımlılığı ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığını belirleyen pek çok çalışma ile benzerlik göstermektedir [105,112,113]. Ancak Toraman (2013) yaptığı çalışmada, internet bağımlılığı ile ailenin aylık gelir durumu arasındaki farkın anlamlı olduğunu belirlemiştir [114]. Cao ve arkadaşları (2011) aile gelir düzeyi iyi olan ergenlerde internet bağımlılığı düzeyini daha yüksek bulmuşlardır [115]. İnternet bağımlılığı ile gelir düzeyi arasında ilişki olmamasının nedeni, son yıllarda akıllı telefon ve internet erişim imkanının daha kolay ve ucuz olması olarak değerlendirilebilir.

Çalışmada annenin ve babanın eğitim düzeylerine göre internet bağımlılığı puanlarında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.6). Çalışmanın aksine, Çevik ve Çelikkaleli'nin yaptığı çalışmaya göre anne eğitim düzeyi lise mezunu olan ergenlerin internet bağımlılık düzeyi, annesi okur-yazar olmayan veya ilköğretim olan ergenlerden daha yüksek düzeyde bulunmuştur [116]. Yine Öner'in lise öğrencilerinde yaptığı çalışmada da annesi üniversite mezunu ve üzeri olan öğrencilerde internet bağımlılık düzeyi diğer eğitim düzeylerindeki anneye sahip öğrencilerden daha yüksek olarak belirlenmiş olup, baba eğitim durumu üniversite mezunu ve üzeri olan öğrencilerin internet bağımlılık düzeyi diğer öğrencilere göre daha yüksek düzeyde saptanmıştır [90]. Anne- baba eğitim düzeyi ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki olmaması, son yıllarda bilişim araçlarında internet kullanımının daha kolay anlaşılır ve kullanışlı olarak tasarlanması, anne babaların internet kullanımını öğretmesine ya da teknoloji ile ilgili bilgilerinin yeterli düzeyde olmasına olan ihtiyacı azaltmış olması ile açıklanabilir.

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği puan ortalamalarında; evde bilgisayar ya da tableti olanların ($p<0.001$), kendine ait bilgisayarı olanların, gece yatış saati geç (01:00-02:00) olanların ve günde bir kere 3

saatten fazla bilgisayar kullananların puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.8). Dikme'nin çalışmasında da ergenin kendine ait bilgisayarının olmasının internet bağımlılığı düzeyi ile anlamlı ve pozitif ilişkisi olduğunu bulunmuştur [104]. Binali'nin yaptığı çalışmada da ergenlerin günlük ve haftalık internet kullanım süresi arttıkça internet bağımlılık ölçeğinden aldıkları puanların da arttığı bulunmuştur [48]. Yang ve Tung' un yaptığı çalışmada ise internette daha uzun süre vakit geçirenlerde internet bağımlılığı düzeyi daha yüksek saptanmıştır [15]. Bayram ve Gündoğmuş (2006) tarafından yapılan çalışmada, günde 3-4 saat internet kullanan çocukların internet bağımlısı olma ihtimalinin günde 1-2 saat internet kullananlara göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir [117]. Bu bulgular çalışma sonuçlarını destekler niteliktedir. Öğrencilerin evlerinde bilgisayar olması ya da kendilerine ait bilgisayarlarının olması, istedikleri zaman, kolayca internete erişim imkânı sağlamakta, gece geç saatlerde yatanların ise internete daha fazla vakit ayırmasına fırsat tanımaktadır. Bu öğrencilerde internet bağımlılığının daha fazla olması bu sebeplerle açıklanabilir.

Çalışmada öğrencilerin bilgisayar ya da akıllı telefonu kullanım amacı açısından internet bağımlılığında anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4.8). Nitekim, çalışmaya alınan öğrencilerin %44.9'unun bilgisayarı kullanım amacının video ya da film izlemek olduğu ve %57.4'ünün akıllı telefon kullanma amacının ise sosyal medya takibi olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.3). Yapılan başka çalışmalarda da internet bağımlılığı bulunan ergenlerin, bağımlılık bulunmayan ergenlere göre daha fazla bilgisayar oyunu oynadıkları ve daha az oranda dersler veya bilgi edinme ile ilgili olarak internet araması yaptıkları, bilgisayar oyunlarının bağımlılık açısından en riskli internet kullanım şekli olduğu ve sağlıklı kullanıcıların daha çok bilgi edinme amacıyla internete girdikleri belirlenmiştir [118,119]. Ergenlerin interneti en yaygın kullanım amacının sosyal medya olduğunu gösteren pek çok çalışma bulunmaktadır [120-122]. Bu bulguların tersine literatürde, ergenlerin en sık internet kullanım amaçlarının akademik sebepler olduğu belirleyen çalışmalarda bulunmaktadır [102].

Çalışmada öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre siber zorbalık ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; cinsiyet ve aile ilişkisi dışındaki faktörlerde siber zorbalık açısından anlamlı bir sonuç bulunamamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.8). Erkek öğrencilerde siber

zorbalık yaygınlığının kız öğrencilere göre daha fazla olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.10). Bu durum erkek öğrencilerin, küçük yaşlardan itibaren yetiştirilme tarzlarının kızlara göre daha sert mizaçlı olması ve fiziksel yapılarının daha güçlü veya zorbalık yapmaya daha müsait bir yapıda olması ile açıklanabilir. Çalışma ile benzer şekilde; birçok çalışmada erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptığı belirtilmektedir [123-125]. Ancak literatürde kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla siber zorbalık yaptığı sonucuna ulaşan çalışmalar da bulunmaktadır [126,127]. Bayram (2017) ve Burnukara (2009) yaptıkları çalışmalarda, siber zorbalık görülme oranının erkeklerde daha yaygın olmasını; erkeklerin teknolojik araçları daha fazla kullanmasına ve denetim sistemlerinin daha az olmasına bağlamışlardır [128,129]. Çalışmada aile ilişkisini iyi olarak tanımlayan öğrencilerde siber zorbalık oranı, aile ilişkisini orta düzey olarak tanımlayan öğrencilere göre daha yüksek tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.8). Bu durum öğrencilerin anne babası ile iyi ilişkilerini, okul arkadaşlarına siber zorbalık yapma konusunda cesaret bulabilecekleri bir durum olarak değerlendirmesi, bu nedenle de siber zorbalığa daha yatkın olmaları şeklinde değerlendirilebilir. Totan ve Yöndem (2007), aile içi ilişkileri olumlu olanlarda siber zorbalık yaygınlığının azaldığını; Ybarra, West, ve Leaf (2007) ise ebeveynleri ile olan aile içi ilişkilerini zayıf olarak nitelendiren ergenlerde siber zorbalık oranının fazla olduğunu belirtmişlerdir [130,131].

Çalışmada siber zorbalık ve yaş faktörü arasında anlamlı bir ilişki belirlenmemiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.8). Literatürde ise yaşın artması ile siber zorbalığın arttığı sonucuna ulaşan çalışmalar yer almaktadır [132,133]. Bunun yanı sıra yaş arttıkça siber zorbalık düzeyinin azaldığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır [134,135].

Öğrencilerin arkadaş ilişkileri açısından siber zorbalık puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.8). Ancak arkadaşlık ilişki durumunu, kendi başına bir siber zorbalık nedeni olarak gören çalışmalar bulunmaktadır [136]. Mikami ve arkadaşları (2010) ergenin arkadaşları ile yüzü yüze ilişkisinin siber ortamdaki akranları ile ilişkisini de etkilediğini belirtmiştir [137]. Bingöl ve Tanrıku ise arkadaştan sağlanan sosyal desteğin siber zorbalık davranışlarında azalma ile ilişkili olduğunu saptamışlardır [138].

Çalışmada ebeveynlerin tanıtıcı özelliklerine göre siber zorbalık ölçeği puan ortalamaları değerlendirildiğinde; anne çalışma durumuna göre siber zorbalık puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu, diğer faktörlerde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.9). Buna göre; çalışan bir anneye sahip olan öğrencilerin, annesi çalışmayanlara göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.9). Bu durum annesi çalışan öğrencilerin ebeveyn denetimlerinin çocuk üzerinde daha az olması nedeniyle daha rahat siber zorbalık davranışı gösterdikleri şeklinde yorumlanabilir.

Anne ve baba eğitim düzeyine göre siber zorbalık puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0.05$) (Tablo 4.9). Taştekin yaptığı çalışmada ise, anne ve baba eğitim düzeyi arttıkça siber zorbalık düzeyinin de arttığı saptanmıştır [139]. Eroğlu ve arkadaşları ise bu sonucun aksine, 2015 yılında yaptıkları çalışmalarında lise ve altı anne eğitim düzeyine sahip ergenlerde siber zorbalık davranışının, annesi lise ve üstü eğitim düzeyine sahip ergenlere oranla daha fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır [140].

Çalışmada, evinde bilgisayar ya da tablet olan ve kendine ait bilgisayarını bulanan, gece yatış saati 03:00 ve sonrası olan ve günde 1 kere 3 saatten fazla internet kullanan öğrencilerin siber zorbalık düzeylerinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.10). Literatürde bulguları destekler şekilde, internet kullanım süresi arttıkça siber zorbalık düzeyinin de arttığı sonucunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır [128,139]. Evinde bilgisayar, tablet bulunan ya da kendine ait bilgisayarını olan öğrenciler, internete diğer öğrencilere göre daha kolay erişebildiğinden internet ortamındaki zorbalık olarak ifade edilen siber zorbalık davranışlarını daha çok gösterme fırsatı bulmaktadır.

Çalışmada öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre siber mağduriyet ölçeği puan ortalamaları incelendiğinde; cinsiyet, ilköğretim diploma notu ve aile ilişkisi değişkenleri açısından siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.11). Çalışmada kız öğrencilerin siber mağduriyet puanlarının erkek öğrencilerden yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$). Bu durum toplumda kız çocukların yetiştirilme tarzlarının ve fiziksel, psikolojik dayanıklılıklarının erkeklerden farklı olmasının sonucu olarak değerlendirilebilir. Bu sonucun aksine, yapılan başka bir çalışmada erkeklerin siber ortamda daha fazla vakit geçirmeleri

sebebiyle, erkek öğrencilerin siber mağduriyete daha fazla maruz kaldıkları belirlenmiştir [141]. Yine literatürde, erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha fazla siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşan çalışmalar bulunmaktadır [123,125].

Çalışmada ilköğretim diploma notu 85-100 arası olanların siber mağduriyet görülme oranının diğerlerine göre daha düşük saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.11). İnternette daha fazla zaman geçirmeleri sebebiyle başarı notu düşük olan öğrencilerin, daha fazla oranda siber zorbalık ve mağduriyetle karşılaşmaları bu durumu açıklayabilir.

Aile ile ilişkisini iyi olarak tanımlayan öğrencilerin siber mağduriyet puanlarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.001$) (Tablo 4.11). Yapılan bir çalışmada ise; aile içi ilişkilerini zayıf olarak nitelendiren ergenlerde siber mağduriyet oranının fazla olduğu belirlenmiştir [131].

Çalışmada siber mağduriyet ve yaş faktörü arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulunmuştur ($p>0.05$) (Tablo 4.11). Literatürde ise bazı çalışmalarda yaşın artması ile siber mağduriyetin arttığı sonucuna ulaşan çalışmalar yer almaktadır [132]. Bunun yanı sıra yaş arttıkça siber mağduriyet düzeyinin azaldığını belirten çalışmalar da bulunmaktadır [134,135].

Öğrencilerin arkadaşlık ilişkileri açısından siber mağduriyet puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.11). Fanti ve arkadaşlarının (2012) yaptığı çalışmada, arkadaşlardan algılanan sosyal desteğin ergeni siber mağduriyete karşı koruduğu belirtilmiştir [142].

Çalışmada ebeveyn tanıtıcı özelliklerine göre siber mağduriyet ölçeği puanları karşılaştırıldığında; baba yaşı 30-35 aralığında olanlarda, baba eğitim düzeyi ilköğretim düzeyinde olanlarda, babası emekli ya da çiftçi olanlarda ve aile gelir durumunu geliri giderinden az olarak ifade edenlerde siber mağduriyet görülme oranı diğerlerine göre daha yüksek düzeyde belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.12). Baba eğitim düzeyini ve aile gelir durumunu düşük olarak algılayan öğrencilerin aile desteğini yetersiz algılaması ve buna bağlı olarak siber zorbalık karşısında kendini savunma mekanizmalarını zayıf olarak görmesi, zorbalığa daha fazla boyun eğmesine neden olabilir.

Çalışmamızda anne eğitim düzeyi ve siber mağduriyet arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Tablo 4.12). Ancak Çiftçi (2015) çalışmasında, anne eğitim düzeyi düşükçe siber mağduriyet oranının arttığını belirtmiştir [143].

Çalışma sonucuna göre; baba eğitim düzeyi ilkokul olanlarda siber mağduriyet görülme durumu, diğer eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.12). Benzer şekilde Çiftçi'nin (2015) çalışmasında da babası ilkokul mezunu olanların siber mağduriyet oranının babası daha ileri düzey bir eğitim seviyesinde olanlara göre fazla olduğu belirtilmiştir [143]. Ancak Taştekin (2016) yaptığı çalışmada baba eğitim düzeyi yükseldikçe siber mağduriyet görülme düzeyinin de arttığı belirtmiştir [139].

Öğrencilerin anne ve baba çalışma durumu ile siber mağduriyet puanlarının değerlendirmesine bakıldığında; babası emekli ya da çiftçi olan öğrencilerin ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.12). Anne ve baba çalışma durumunu aile gelir düzeyi açısından değerlendirecek olursak; babası emekli ya da çiftçi olan öğrencilerin gelir durumlarının düşük olması sebebiyle daha fazla siber mağduriyete maruz kaldıkları söylenebilir. Çalışmada aile gelir düzeyi ve siber mağduriyet arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Aile gelirini giderinden az olarak ifade edenlerde siber mağduriyet görülme oranının diğerlerine göre daha yüksek düzeyde olduğu belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.12). Taştekin (2016) çalışmasında gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarının daha fazla siber mağduriyet yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır [139]. Erdur ve arkadaşları (2007) ise ailenin aylık ortalama gelirinin siber zorbalık ve mağduriyet ile ilişkili olmadığını belirtmiştir [73].

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre siber mağduriyet ölçeğinin değerlendirilmesine bakıldığında; evde bilgisayar/ tableti olanların ve kendine ait bilgisayarını bulananların ölçek puan ortancaları, olmayanlara göre anlamlı olarak düşük, internet kullanım sıklığını haftada bir olarak ifade edenlerin ve gece yatış saati 20.00-22.00 arasında olanların siber mağduriyet ölçeği puan ortancası diğerlerine göre yüksek bulunmuştur (Tablo 4.13). Literatürde internette geçirilen süre arttıkça siber mağduriyet düzeyinin de arttığı belirten çalışmalar bulunmaktadır [128,139].Yapılan bir başka çalışmada ise internet kullanım süresiyle siber mağduriyet arasında bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [144].

Çalışmada öğrencilerin tanıtıcı özelliklerine göre algılanan anne baba tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında; kızların, diploma notu 85-100 arasında olanların ve hobisi olanların psikolojik özerklik alt boyutu puan ortalamalarının, diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir ($p<0.001$) (Tablo 4.14). Kızların ve başarı durumu yüksek olan öğrencilerin, aile tutumlarını daha demokratik ve olumlu olarak algıladıkları ve bu sayede daha psikolojik olarak özerk ve başarılı oldukları söylenebilir. Hobi sahibi olmanın çocuklarda, hoşlandıkları aktiviteyle uğraşmak ve bu uğraşı sırasında kendilerine ait bireysel alan oluşturmakla ilgili bir düşünceye yol açtığı bu sayede de kendilerini psikolojik olarak daha özerk hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Hobisi olmayan ve arkadaşla ilişki durumu orta düzey olan öğrencilerin aileden algılanan kabul/ilgi alt boyutu puan ortalamalarının diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.14). Aileler, hobisi ve arkadaş ilişkileri iyi olmayan çocuğun sosyal açıdan kendisini eksik hissetmesini engellemek amacıyla kabul ve ilgi davranışını artırmış olabilirler.

Kızların, 13-15 yaş grubunda olanların ve aile ilişkisini iyi olarak ifade eden öğrencilerin kontrol/denetleme alt boyutu puan ortalamalarının, diğerlerine göre yüksek olduğu ve aralarındaki bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.14). Küçük yaş grubunda ve kızlarda ailelerin kontrol mekanizmalarını biraz daha fazla artırmaları, daha çok kontrol etme eğilimlerinin bir sonucu olarak düşünülebilir.

Öğrencilerden arkadaşları ile ilişki durumu iyi olanların, ailesi tarafından daha çok kontrol/denetlemeye tabi tutuldukları bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 4.14). Ebeveynler çocuğun arkadaş ortamında karşılaşılabileceği riskli durumları önleyebilme çabasına girdikleri için kontrol ve denetleme davranışlarını artırmış olabilirler.

Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre algılanan anne baba tutum ölçeği alt boyut puanlarının değerlendirilmesine bakıldığında; haftada 2-3 kez bilgisayarda zaman harcadığını ifade eden öğrencilerin psikolojik özerklik alt boyutu puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek, günde 1 kere 3 saatten fazla bilgisayar kullananların ise kontrol/denetleme puan ortalamalarının diğerlerine göre daha düşük olduğu ve

aralarındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 4.16). Çocukların bilgisayar ve internet kullanım sıklığı arttıkça, ailelerin çocuk üzerindeki kontrol mekanizmalarını artırdığı; öğrencilerin bilgisayar kullanım sıklığı azaldıkça ailelerin çocuğu daha rahat bıraktıkları ve bu durumun çocuğun psikolojik özerkliğini artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada young internet bağımlılık ölçeği, siber zorbalık ölçeği, siber mağduriyet ölçeği ve algılanan anne baba tutum ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelendiğinde; internet bağımlılığı ile siber zorbalık ölçeği arasında pozitif, zayıf doğrusal bir ilişki olduğu, internet bağımlılığı puanı arttıkça, siber zorbalık puanının da arttığı belirlenmiştir ($p<0.05$) (Tablo 4.17).

Çalışmada öğrencilerin internet bağımlılığı puanı arttıkça, siber mağduriyet puanı azalmaktadır. Young internet bağımlılığı ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.193$; $r=-0.158$) (Tablo 4.17). İnternet bağımlılığı puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyut puanları azalmaktadır. Young internet bağımlılığı ile kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=0.231$) (Tablo 4.17). İnternet bağımlılığı puanı arttıkça, kabul/ilgi alt boyutu puanı da artmaktadır. Yapılan bir çalışmada, ergenlerde internet bağımlılığının ebeveyn tutumunu “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerde en yüksek düzeyde olduğu, ebeveyn tutumunu “demokratik” olarak algılayan ergenlerde ise en düşük düzeyde olduğu bildirilmiştir [116]. Altıntaş’ın yaptığı çalışmada; problemlili internet kullanım düzeyi, demokratik anne baba tutumuna sahip ebeveynlere sahip ergenlerde daha düşük düzeyde bulunmuştur [145].

Siber zorbalık ölçeği ile siber mağduriyet ölçeği arasında negatif, orta düzey doğrusal bir ilişki olduğu, siber zorbalık puanı arttıkça, siber mağduriyet puanının azaldığı görülmektedir (Tablo 4.17). Literatüre bakıldığında ise siber zorbalık ve siber mağduriyet arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirten çalışmalar bulunmaktadır [139,143]. Ebeveynin internet kullanımını kontrol etmesi durumu ile siber zorbalık ve siber mağduriyet arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda; ebeveyn denetiminin siber zorbalık ve mağduriyeti önlemede etkili olduğu sonucuna ulaşıldığı görülmektedir [146,147]. Eroğlu ve Peker’in (2011) çalışmasında aileden algılanan

sosyal desteğin ve ebeveynin internet kullanımı denetiminin siber zorbalığı azalttığı belirlenmiştir [148]. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre; öğrencilerin siber zorbalık puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme puanları azalmakta, kabul/ilgi puanı da artmaktadır. Çocuklarının davranışlarına karşı kabullenici ve çocukları üzerinde daha az kontrol sahibi olan anne babaya sahip ergenlerin üzerindeki kontrol denetim mekanizmalarının az olması onların daha rahat ve kolay siber zorbalık yapmasına neden olabilmektedir. Ayrıca siber mağduriyet puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme puanları artmakta, kabul/ilgi puanları da azalmaktadır (Tablo 4.17). Ebeveyn tutumlarının ergenlerde siber zorbalık düzeyi ile ilişkisi olduğunu bildiren pek çok çalışma bulunmaktadır [147,149,150]. Yapılan bir çalışmada anne babası tarafından internet kullanımı denetlenen ergenlerin, siber zorbalık davranışlarında bulunma ve siber zorbalığa maruz kalma düzeylerinin denetlenmeyenlere oranla daha az olduğu belirlenmiştir [146]. Baykal 2016 yılında yaptığı çalışmada; demokratik ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin siber zorbalık ve mağduriyet düzeyinin, ebeveyn tutumu ilgisiz ve otoriter olanlara göre daha az olduğunu saptamıştır [151]. Dilmaç ve Aydoğan (2010), otoriter ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin daha çok siber zorbalık yaptığı ve daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığını; demokratik ebeveyn tutumuna sahip ergenlerin ise siber zorbalık davranışında bulunma ve bu davranışlara maruz kalma düzeyinin daha az olduğunu belirtmişlerdir [147].

Kabul/ilgi alt boyut puanı artarken psikolojik özerklik alt boyutu puanı artmakta, kontrol/denetleme alt boyutu puanı azalmaktadır (Tablo 4.17). Dilmaç ve Aydoğan (2010), yanlış ebeveyn tutumlarının siber zararlara neden olduğunu ve baskıcı, otoriter ebeveyn tutumlarının siber zorbalığın oluşmasında rol oynadığını belirtmiştir [147]. Park ve arkadaşları (2008) yaptıkları çalışmada internet bağımlılığının anne baba tutumları ile ilişkili olduğunu sonucuna ulaşmışlardır [152]. Özgür, Yörükoğlu ve Arabacı (2011) çalışmalarında; aile içi stres deneyimlerinin çocuklardaki şiddet eğilimine etki ettiğini belirlemiştir [153]. Ebeveynleri ile sağlıklı ve sıcak bir ilişki kuramayan ergenler, aile içinde eksikliğini hissettikleri iletişimi sanal ortamda aramaya yönelmekte ve sanal ilişkiler kurmaktadır [148,154].

Sanal ortamda yaşanan bu ilişkilerin varlığı ile ergenler siber mağduriyete maruz kalma riski ile daha fazla karşı karşıya kalmaktadır. Ekşi (2012) çalışmasında; ergenlerin günlük yaşamlarında bulamadıkları ilgiyi zorbalık yaparak elde etmeye çalıştığını belirtmiştir [124]. Peker ve Gültekin (2014), sosyal destek düzeyi yüksek olan öğrencilerin siber zorbalık davranışlarında bulunma ve bu davranışlara maruz kalma düzeylerinin daha düşük olduğunu bildirmişlerdir [155].

Ergenlerin internet kullanımı ve buna bağlı olarak bağımlılık düzeyindeki artış, internet ortamında siber zorbalığa dolayısı ile siber mağduriyete maruz kalma durumları ve ergenlerin bu davranışları üzerinde ebeveyn tutumlarının etkisi çalışma bulguları ve ilgili literatür sonuçları ile ortaya konulmuştur.

Çocukların kişilik gelişimlerinde ve bu kişiliğin şekillenmesinde anne baba tutumlarının büyük bir önemi vardır. Karşılıklı etkileşimin fazla ve güçlü olduğu ailedeki etkileşim, aile içindeki çocukların kişisel özellikleri ve duygusal gelişmelerinde çok önemli rol oynamaktadır [75]. Gelişme çağındaki çocukların bu alışkanlıklarının bundan sonraki yaş dönemlerinde de devam edebileceği ve etkisini sürdüreceği [141] düşünülerek, ailelerin bu konuda profesyonel yardım almaları sağlanabilir.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Çalışma kapsamına alınan 9. Sınıf öğrencilerinin; yarısından fazlasının kız, tamamına yakınının 13-15 yaş aralığında, yarısına yakınının 3 ya da 4 kardeşe sahip olduğu ve çoğunluğunun aile ilişkilerinin iyi olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası bir hobisinin olduğunu ve çoğu arkadaşları ile ilişkisinin iyi olduğunu ifade etmiştir (Tablo 4.1).
- Çalışma kapsamındaki anne ve babaların yarısından fazlasının 36-45 yaş aralığında, annelerin üçte birinin ilkokul mezunu olduğu ve çoğunun çalışmadığı; babaların üçte birinin lise mezunu ve mesleğinin memur ya da işçi olduğu, yarısından fazlasının aile gelir durumunun giderine denk olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.2).
- Öğrencilerin büyük çoğunluğunun evinde bilgisayar ya da tablet bulunduğu, yarısına yakınının kendine ait bilgisayar ya da tabletinin olduğu ve neredeyse tamamının akıllı telefona sahip olduğu belirlenmiştir. Öğrenciler bilgisayarı daha çok video veya film izlemek için kullanırken; akıllı telefonda en sık karşılaşılan kullanım amacı sosyal medya olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılanların yarısından fazlasının gece 23:00 ile 24:00 arasında uyuduğu, yarısının ise haftada bir kez bilgisayar kullandığı belirlenmiştir (Tablo 4.3).
- Young İnternet Bağımlılığı ölçeği puan ortalamalarının, aile ilişkisi dışındaki sosyo-demografik özellikleri bakımından anlamlı bir farklılık göstermediği (Tablo 4.5); ebeveyn özellikleri (Tablo 4.6) ve teknoloji kullanım özellikleri (Tablo 4.7) bakımından ise istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu belirlenmiştir. Annesi ev hanımı olanların internet bağımlılığı ölçeği puan ortalaması, annesi işçi veya memur olanların ortalamasından daha düşük olarak belirlenmiştir.
- Teknoloji kullanım özelliklerine göre ise; evinde bilgisayar ya da tablet olanların olmayanlara göre; kendine ait bilgisayarı olanların olmayanlara göre ölçek puanları daha yüksek belirlenmiştir. Gece yatış saati 01:00-02:00 arasında

olanların ve günde 3 saatten fazla internet kullananların puan ortalamaları diğerlerine göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo4.7).

- Siber zorbalık puan ortancalarının cinsiyete, annenin çalışıp çalışmama durumuna, aile ilişkisine ve öğrencinin teknoloji kullanım özelliklerine göre anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. Buna göre; erkeklerde, aile ilişkisi iyi olanlarda ve annesi çalışanlarda siber zorbalık davranışları daha fazla görülmektedir (Tablo 4.8; Tablo 4.9).
- Öğrencilerden evinde bilgisayar ya da tablet bulunanların ve kendisine ait bilgisayarı olmayanlara göre; günde bir kere 3 saatten fazla internet kullanan öğrencilerin de diğerlerine göre siber zorbalık puan ortancasının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.10).
- Siber mağduriyet puan ortancalarında; öğrencilerin cinsiyet, ilköğretim diploma notu ve aile gelir durumu, baba yaşı, baba eğitim durumu, baba mesleği, aileyle ilişki durumu ve öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre anlamlı farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Kızlarda, aile gelir durumu daha düşük olanlarda, baba yaşı 30-35 olanlarda, baba eğitim düzeyi ilköğretim olanlarda ve babası çalışmayan ya da emekli olanlarda ve aile ile ilişkisini iyi olarak ifade öğrencilerde siber mağduriyet puan ortancaları daha yüksek; ilköğretim diploma notu 85-100 arası olanlarda siber mağduriyet puan ortancaları daha düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 4.11; Tablo 4.12).
- Öğrencilerin teknoloji kullanım özelliklerine göre siber mağduriyet puan ortancalarının farklılık gösterdiği, evde bilgisayar ya da tableti olanların ve kendine ait bilgisayarı bulunanların siber mağduriyet puan ortancalarının olmayanlara göre daha düşük olduğu, gece yatış saati 20.00-22.00 arasında olanların ve haftada 1 kez bilgisayar kullananların ölçek puan ortancalarının diğerlerine göre yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4.13).
- Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği puan ortalamalarına göre; kız öğrencilerin, ilköğretim notu 85-100 arasında olanların, hobisi olanların ve haftada 2-3 defa bilgisayar başında vakit geçirenlerin psikolojik özerklik alt boyutu puan

ortalamlarının diğerlerinden anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.14; Tablo 4.16).

- Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği Kabul/ ilgi alt boyutu puan ortalamalarının, 13-15 yaş aralığında olanlarda ve ilköğretim diploma notu 85-100 arasında olanlarda istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha düşük; annesi okuryazar olmayanlarda, aile ilişkisi orta düzey olanlarda, ailesi ile etkinlik yapmadığını ifade edenlerde, kendisine ait bilgisayarı olmayanlarda ve sosyal yönünü orta düzey olarak ifade edenlerde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.14; Tablo 4.15; Tablo 4.16).
- Çalışmada Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği, Kontrol/ denetleme alt boyutu puan ortalamalarının kızlarda, 13-15 yaş aralığında olanlarda, aile ve arkadaşlık ilişkisini iyi olarak ifade edenlerde daha yüksek; günde 1 kere 3 saatten fazla bilgisayar kullananlarda daha düşük olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1; Tablo 4.16).
- Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği ile Siber Zorbalık ölçeği arasında pozitif, zayıf doğrusal ($r=0.335$); Siber Mağduriyet Ölçeği arasında negatif, zayıf doğrusal ($r=-0.345$); psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal ($r=-0.193$; $r=-0.158$) ve kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal ($r=0.231$) ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre; öğrencilerin internet bağımlılığı puanı arttıkça siber zorbalık puanı ve kabul/ilgi alt boyutu puanı artmakta; siber mağduriyet puanı, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyut puanları azalmaktadır (Tablo 4.17).
- Siber zorbalık ölçeği ile siber mağduriyet ölçeği arasında negatif, orta düzey doğrusal ($r=-0.436$); psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, çok zayıf doğrusal ($r=-0.112$; $r=-0.182$); ve kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal ($r=0.159$) ilişki olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilerin siber zorbalık puanı arttıkça kabul/ilgi alt boyutu puanı artmakta; siber mağduriyet puanı, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyut puanları azalmaktadır (Tablo 4.17).

- Siber mağduriyet ölçeği ile psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyutları arasında pozitif, çok zayıf doğrusal ($r=0.148$; $r=0.157$); siber mağduriyet ölçeği ile kabul/ilgi alt boyutu arasında negatif, çok zayıf doğrusal bir ilişki vardır ($r=-0.200$). Yani siber mağduriyet puanı arttıkça, psikolojik özerklik ve kontrol/denetleme alt boyut puanları artmakta; kabul/ilgi alt boyut puanı azalmaktadır (Tablo 4.17).
- Psikolojik özerklik ile kontrol/denetleme alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı, psikolojik özerklik alt boyutu ile kabul/ilgi alt boyutu arasında pozitif, çok zayıf doğrusal ($r=0.153$); kabul/ilgi ile kontrol/denetleme alt boyutları arasında negatif, zayıf doğrusal ($r=-0.280$) ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kabul/ilgi alt boyut puanı artarken psikolojik özerklik alt boyut puanı artmakta, kontrol/denetleme alt boyut puanı azalmaktadır (Tablo 4.17).

Bu sonuçlar doğrultusunda;

- Okul sağlığı hemşiresi tarafından internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyette riskli grubu belirlemeli, öncelikli olarak riskli öğrenciler, aileleri ve öğretmenleri içerisine alacak şekilde müdahale programları geliştirilmesi,
- Ailelere internet bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyette ebeveynlerin rolü ve önemine vurgulayan eğitimler düzenlenmesi,
- Öğretmenlere ve okul idarecilerine internet bağımlılığını ve siber zorbalığı önleme gibi konularda öğrencilerin arkadaşlık ilişkisinin, sosyokültürel faaliyetlerinin veya hobi sahibi olmalarının önemi hakkında bilgi verilip, okul ile birlikte öğrencileri sosyalliğe ve sosyal faaliyetlere yönlendirme konusunda işbirliği yapılması,
- Okullarda internet bağımlılığı ve siber zorbalığın azaltılmasında okul idarecileri, öğretmenler, rehber öğretmen, psikolog, doktor ve okul hemşirelerinin daha aktif rol alması için çalışmalar yapılması,
- Okul sağlığı hemşireliği yaygınlaştırılmalı ve okul sağlığı hemşirelerinin, okul idarecileri, öğretmenler, rehber öğretmen, doktor ve aileler arasında işbirliğini sağlayabilmesi için uygun şartlar oluşturulması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. T.C. Sağlık Bakanlığı, “Sağlık İstatistikleri Yıllığı 2017”, *S.B.*,45-47, 2017.
2. Kelleci M, Güler N, Sezer H, Gölbaşı Z., “Lise öğrencilerinde internet kullanma süresinin cinsiyet ve psikiyatrik belirtiler ile ilişkisi”, *TAF Prev Med Bull*, 8(3):223-230, 2009.
3. Muslu, G. K., Bolışık, B., “Çocuk ve gençlerde internet kullanımı”, *TAF Preventive Medicine Bulletin*, 8(5), (p.p.445–450)., 2009.
4. Batıgün, A. D., Kılıç, N., “İnternet bağımlılığı ile kişilik özellikleri, sosyal destek, psikolojik belirtiler ve bazı sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiler”, *Türk Psikoloji Dergisi*, 26:110, 2011.
5. Şendağ, S., Odabaşı, F., “İnternet bağımlılığı: Çocukların Psikososyal Gelişimi Üzerindeki Etkileri”, *Computers & Education*, 132-141, 2009.
6. İnternet: We Are Social Ltd Company Number 06629464 “Global Digital Statshot: August 2015”, <https://wearesocial.com/uk/special-reports/global-statshot-august-2015>
7. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu ”Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2018”, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>
8. İnternet: We Are Social Ltd Company Number 06629464 “Global Digital Reports 2019” <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>
9. Çoban, R., “Lise öğrencilerinde dindarlık ve sanal bağımlılık arasındaki ilişki üzerine bir araştırma”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Yüksek lisans Tezi*, Isparta, 2013.
10. Erden, S., Hatun, O., “İnternet Bağımlılığı ile Başa Çıkma Davranışçı Yaklaşımın Kullanılması: Bir Olgu Sunumu”, *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 2(1), s. 53-83, 2015.
11. Yalçın, N., “İnterneti Doğru Kullanıyor muyuz? İnternet Bağımlısı mıyız? Çocuklarımız ve Gençlerimiz Risk Altında mı?”, *Pamukkale Üniversitesi, Akademik Bilişim, Denizli*, 2006.

12. Young, K. S., "Internet addiction: A new clinical phenomenon and its consequences." *American Behavioral Scientist*, 48(4), 402-415, 2004.
13. Kayri, M., Günüş, S., "İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(1), 157-175, 2009.
14. Johansson, A., Gotestam, K. G., "Problems with computer games without monetary reward: similarity to pathological gambling", *Psychol Rep*, 95:641-650, 2004.
15. Yang, S. C., Tung, C. J., "Comparison of internet addicts and nonaddicts in Taiwanese high school", *Computers in Human Behavior*, 23, 79-96, 2007.
16. Spada, M. M., "An overview of problematic Internet use", *Addict Behav*, 39:3-6, 2014.
17. Cao, F., Su, L., "Internet addiction among Chinese adolescent: Prevalence and psychological features", *Child: Care, Health and Development*, 33(3), s. 275-281, 2006.
18. Kaltiala-Heino, R., Lintonen, T., Rimpela, A., "Internet addiction? Potentially problematic use of the internet in a population of 12-18 year-old adolescents", *Addiction Research and Theory*, 12, 104-121, 2004.
19. Canbaz, S., Sunter, A. T., Peksen, Y., Canbaz, M. A., "Prevalence of pathological internet use in a sample of Turkish school adolescents", *Iranian Journal Public Health*, 38(4), s. 64-71, 2009.
20. Canan, F., "Üniversite öğrencilerinde internet bağımlılığı, disosiyatif belirtiler ve sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki", *Düzce Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Tıpta Uzmanlık Tezi*, Düzce, 2010.
21. Özolgun, K. N., "Meslek Lisesi Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı, Bilişsel Yetenek ve Dikkat Becerilerinin İncelenmesi", *Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*, İzmir, 2014.
22. Batıgün, A. D., Kılıç, N., Akün, E., Özgür, P., "İnternet Bağımlılığı: Kişilik Özellikleri, Psikolojik Belirtiler, Sosyal Destek ve İlişkili Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından Bir İnceleme", *TÜBİTAK Projesi*, 2010.

23. Aydın, B., Sarı, S. V., "Internet Addiction Among Adolescents: The Role of Self-Esteem", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 15:3500-3505, 2011.
24. Slonje, R., Smith, P., "Cyberbullying: Another man type of bullying?", *Scandinavian Journal of Psychology*, 49, 147-154, 2009.
25. Özdemir, M., Akar, Ö., "Lise Öğrencilerinin Siber zorbalığa ilişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 605-626, 2011.
26. Cengizhan, C., "Öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanımında yeni bir boyut: bağımlılık" *Marmara Üniversitesi, VIII. Ulusal PDR Kongresi*, İstanbul, 2005.
27. Eldeleklioğlu, J., Vural, M., "Predictive Effects of Academic Achievement, Internet Use Duration, Loneliness and Shyness on Internet Addiction", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28-1), 2013.
28. Sanders, C. E., Field, T. M., Diego, M., Kaplan, M., "The Relationship of Internet to Depression and Social Isolation Among Adolescents", *Adolescence*, 35 (138):237-242, 2000.
29. Seçginli, S., Erdoğan, S. & Demirezen, E., "Okul sağlığı tarama programı: bir pilot çalışma örneği" *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 13(12), (s.462-465)., 2004.
30. Şahin, D., Aydın, A., Şimşek, N., Cabar, D. H., "Yaşlılık, depresyon ve hemşirelik", *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(1):38-41, 2012.
31. Nestler EJ., "Psychogenomics: opportunities for understanding addiction." *Journal of Neuroscience*, 21(21):8324-7, 2001.
32. İçel, K., "Kitle Haberleşme Hukuku, 9786053338338", *Beta Yayınları*, İstanbul, 1998.
33. Arısoy, Ö., "İnternet Bağımlılığı ve tedavisi" , *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1:55-67, 2009.
34. Young, K. S., "Internet Addiction: The Emergence Of A New Clinical Disorder", *Cyberpsychology and Behaviour*, 237-244, 1996

35. Griffiths, M. D., "Internet Addiction: Time o be Taken Seriously?", *Addiction Research*, 413-418, 2000.
36. Ekşi, F., and D. Ümmet., "Internet addiction as a problem of interpersonal communication and cyber bullying: Evaluation in terms of psychological consultation." *Journal of Values Education*, 11.25, 91-115, 2013.
37. Leung ve Lee., "The Influences of information literacy, internet addiction and parenting styles on internet risks." *New Media & Society*, 1-21, 2011.
38. Dinç, M., "İnternet bağımlılığı, 6054447022" *Ferfir Yayınları*, İstanbul, 2010.
39. Wu, C. ve ark., "Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents." *BMC Pediatr*, 16:130, 2016.
40. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu, "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2015" , <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18660>
41. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2013" , <http://tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=13569>
42. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2014" <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16197>
43. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu, "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2017" , <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24863>
44. İnternet: Türkiye İstatistik Kurumu "Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2016" , <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21779>
45. Gökçearsan, Ş. ve Günbatır., "Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı." *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama Dergisi*, 2(2), 10-24. 2012.
46. Young, K., "Internet Addiction: Symptoms, Evaluation, And Treatment." *Innovations in Clinical Practice* 17, 1568870493, *Professional Resource Exchange Inc*, Portland 1999
47. Beard, K.W., and Eve M.W., "Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction." *Cyberpsychology & behavior*, 4.3,377-383, 2001.

48. Yıldız, Ü., “Üniversite Öğrencilerinde Obezite Oluşumunda İnternet Bağımlılığının Etkisinin Saptanması.” *Dokuz Eylül Üniversitesi, Uzmanlık Tezi*, İzmir, 2014.
49. Binalı, R., “Lise öğrencilerinde kişilik özellikleri ile internet bağımlılığı ve akademik başarı durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi” *Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler enstitüsü*, İstanbul, 2015.
50. Bozkurt, H., Şahin Ş. ve Zoroğlu, S. “İnternet bağımlılığı: güncel bir gözden geçirme.” *Journal of Contemporary Medicine*, 6(3), 235-237, 2016
51. Ögel, K., “Bağımlı aileleri için rehber kitap, 6053321316” *Türkiye İş Bankası Yayınları*, İstanbul, 2018.
52. Shapiro, N. A., Goldsmith, T. D., Keck, P. E., JR., Khosla, U. M., Mcelroy, S. L. “Psychiatric features of individuals with problematic internet use.”, *Journal of Affect Disorders*, 57, 267– 272, 2000
53. Caplan SE., “Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive–behavioral measurement instrument.” *Computers in human behavior*, 18(5):553-75, 2002.
54. Irwansyah M., “Internet uses, gratifications, addiction, and loneliness among international students.” *Unpublished master’s thesis, University of Hawaii, Department of Communication, USA*, 2005.
55. Ceyhan, E., “Ergen Ruh Sağlığı Açısından Bir Risk Faktörü: İnternet bağımlılığı.” *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 15(2): 109-116, 2008.
56. Bauman, S., “Cyberbullying: A virtual menace”, *National Coalition Against Bullying National Conference inside*, Melbourne, Australia, 2007.
57. Pişkin M., “Okul zorbalığı: Tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 531-562, 2002.
58. Healey, J. “Dealing with bullying, 9781920801410”, *The Spinney Press*, Avustralya, 2006.

59. Shariff, S., "Cyber-dilemmas in the new millennium: School obligations to provide student safety in a virtual school environment", *McGill Journal of Education*, 40(3), 467–487, 2005.
60. Belsey, B. (2008). "Cyberbullying an emerging threat to the "always on" generation", 2008. <http://www.billbelsey.com/?p=1827> Erişim tarihi: 03.02.2019
61. Willard, N., "Cyberbullying and cyberthreats." *Washington: US Departement of Education*, 2005.
62. Campbell, M., "The impact of the mobile phone on young people's social life.paper presented to the Social Change in the 21st Century Conference" ,*Centre for Social Change Research Queensland University of Technology*. 2005.
63. Tokunaga, R. S., "Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization", *Computers in Human Behavior* ,26(3), 277–287, 2010.
64. Gordon, S., "What Are the Effects of Cyberbullying? Discover how cyberbullyingcan impact victims", 2018.
65. Erdur-Baker, Ö., "Görünümleri ve ilgili değişkenleriyle siber zorba ve siber kurbanlar",1. Türkiye Çocuk ve Medya Kongresi Bildiriler Kitabı, 978-975-552-092-6, Çocuk Vakfı Yayınları, İstanbul, s. 277-295, 2013.
66. Riebel, J., Jäger, R. S., & Fischer, U. C., "Cyberbullying in Germany—An exploration of prevalence, overlapping with real life bullying and coping strategies" ,*Psychology Science Quarterly*, 51, 298– 314, 2009.
67. Mishna, F., Cook, C., Gadalla, T., Daciuk, J., & Solomon, S., "Cyber bullying behaviours among middle and high school students", *The American Journal of Orthopsychiatry*, 80(3), 362–374, 2010.
68. Juvonen, J. and Gross, E. F., "Extending the school grounds? bullying experiences in cyberspace", *Journal of School Health*, 78 (9), 496-505, 2008.

69. Robers S, Zhang A, Morgan RE, Musu-Gillette L., “Indicators of school crime and safety: 2014” *National Center for Education Statistics, U.S. Department of Education, and Bureau of Justice Statistics, Office of Justice Programs, U.S. Department of Justice, Washington, DC. NCES 2015-072/NCJ 248036, Washington DC., 2015.*
70. Hinduja S, Patchin JW, “Cultivating youth resilience to prevent bullying and cyberbullying victimization”, *ChildAbuseNeg.*, 173:51–62, 2017.
71. Ayas, T., “Lise öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma yaygınlığı”, *11. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*, İzmir, 2011.
72. Evegü, E., “Ergenlerde Siber Zorbalığın Utangaçlık ve Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*” Yüksek Lisans Tezi. Malatya, 2014.
73. Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F., “Akran zorbalığının yeni yüzü: Sanal zorbalık” *Eurasian Journal of Educational Research*, 27, 31-42, 2007.
74. Ersin, B., “Lise Öğrencilerinin Suç Eğilimleri ile Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişki: Beyoğlu örneği, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010.
75. Özgüven, İ. E., “Ailede iletişim ve yaşam, 9759562251”, *PDREM Yayınları*, 2001.
76. Moazedian, A., Taqavi, S. A., HosseiniAlmadani, S. A., Mohammadyfar, M. A., & Sabetimani, M., “Parenting style and Internet addiction”, *Journal of Life Science and Biomedicine*, 4(1), 9-14, 2014.
77. Walton, A., Flouri, E., “Contextual Risk, Maternal Parenting and Adolescent Externalizing Behavior Problems: The Role of Emotion Regulation”, *Child: Care, Health and Development*, 36 (2), 275-284, 2009.
78. Örgün, K. S., “Anne Baba Tutumları ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılganlıkları Arasındaki ilişki, *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı*” Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2000.

79. Sezer, Ö., “Ergenlerin Kendilik Algılarının Anne-Baba Tutumları ve Bazı Faktörlerle İlişkisi”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 1-19, 2010.
80. Kulaksızoğlu, A., “Ergenlik Psikolojisi, 975-14-0682-X”, *Remzi Kitabevi*, İstanbul, 2004.
81. Gökçedağ S., “Lise Öğrencilerinin Okul Başarısı ve Kaygı Düzeyi Üzerinde Anne Baba Tutumlarının Etkilerinin Belirlenip Karşılaştırılması”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2001.
82. Yılmaz, A., “Anne Baba Tutum Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması” *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı*, 7(3), 160-172, 2000
83. Hanımoğlu, E., “Seviye Belirleme Sınavına Girecek Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Sınav Kaygısı, Mükemmeliyetçilik ve Anne-Baba Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” ,*Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1304-8880, 2010.
84. Yavuzer, H., “Ana-Baba Okulu, 9751418159”, *Remzi Kitabevi*, İstanbul, 2006.
85. Yörükoğlu, A., “Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, 9754470170” *Özgür Yayınları*, Ankara, 1997.
86. Cooper G., Clements P., Holt K., “Examining childhood bullying and adolescent suicide: Implications for school nurses”, *The Journal of School Nursing*, 28(4): 275-283 2012.
87. Arslan S., Savaşer S., “Akran Zorbalığını Önlemede Okul Hemşiresinin Rolü”, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3):118-123, 2009.
88. Ceylan SS., Turan T., “Bir İlköğretim Okulunda Okul Sağlığı Hemşireliği Uygulama Sonuçlarının Değerlendirilmesi”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 4(12):35-49, 2009.
89. Coşkun S., Bebiş H., “Şiddetin Okul Sağlığına Etkisi ve Hemşirelik. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 3(1):16-23, 2004.

90. Öner K.,” Lise Öğrencisi Ergenlerde Depresyon, İnternet Bağımlılığı ve İlişkili Faktörler. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Aydın, 2015.
91. Gözen D., Kurt AS., Canbulat N., “Çağımızın Sağlık Sorunu: Çocuklarda İnternet Bağımlılığı”, *Bağımlılık Dergisi*, 15(1):34-39, 2014.
92. Akkuş D., “Ergende Esrar Kullanımı: Toplum Ruh Sağlığı Yaklaşımı (Olgu Sunumu)”, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 1(1):43-46, 2011.
93. Kutlu M., Savcı, M., Demir, Y., Aysan, F., “Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76. 2006.
94. Metli, G., “Ortaokul Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve İnsani Değerleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*, ss. 48, İstanbul, 2017.
95. Usta H., “ Ergenlerde Benlik Saygısının Algılanan Anne Baba Tutumları ve Olumsuz Otomatik Düşüncelerle Yordanması: Samsun İli Örneği” *Bahçeşehir Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2017.
96. Turan, R. T., “Başkent Üniversitesi Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Sıklığı Ve İlişkili Faktörler, *Başkent Üniversitesi Tıp Fakültesi*”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2015.
97. Kuzu, A., Odabaşı, F., Erişti, S. D., Kabakçı, I., Kurt, A. A., Akbulut, Y., Dursun, Ö. Ö., Kıyıcı, M., ve Şendağ, S., “İnternet kullanımı ve aile”, *T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Bilim Serisi*, 133, 2008.
98. Çalışgan, H. “İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık” *Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2013.
99. Odacı, H. ve Çelik, Ç. B., “Who are problematic internet users? An investigation of the correlations between problematic internet use and shyness, loneliness, narcissism, aggression and self-perception” *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2382-2387, 2013.

100. Şahan, M. ve Çapan, B. E. “Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımında Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların ve Sosyal Kaygının Rolü” *Ege Eğitim Dergisi*, 2(18): 887-913, 2017.
101. Tok, G., “Ortaöğretim Öğrencilerinin Algularına Göre Ebeveynlerinin İnternet Bağımlılığı İle İlgili Görüşleri ve Kaygı Düzeylerinin Belirlenmesi, *Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Lefkoşa, 2014.
102. Çetinkaya, M.,” İlköğretim Öğrencilerinde internet Bağımlılığının incelenmesi, *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı*”, *Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, İzmir, 2013.
103. Beşaltı, M., “Ergenlerde İnternet Bağımlılığı ve Kişilik Özelliklerinin Bazı Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep, 2016.
104. Dikme, E., “Meslek Lisesi Öğrencilerinin İnternet Bağımlılıklarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi, *Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2014.
105. Ceyhan, E., “İnternet Bağımlılığının Bağlanma Stilleri ve Duygu Düzenlemeyle ilişkisi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Van, 2016.
106. Sonkur, A., “İnternet Bağımlılığının Depresyon, Tepki Biçimleri, Düşünce Baskılama, Endişe Ve Üst Bilişle İlişkisi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Van, 2015.
107. Doğan, A., “İnternet Bağımlılığı Yaygınlığı, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Aile Eğitimi ve Danışmanlığı Anabilim Dalı”, *Yüksek Lisans Tezi* İzmir, 2013.
108. Arslan, G., “Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Olan Ergenlerin internet Bağımlılığı Düzeylerinin İncelenmesi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2017.

109. Kayri, M., Tanhan, F. ve Tanrıverdi, S., “Ortaöğretim öğrencilerinde internet bağımlılığı ile algılanan sosyal destek arasındaki ilişkinin incelenmesi”, *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 1-27, 2014
110. Savcı, M. ve Aysan, F., “Bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve duyguların internet bağımlılığını yordamadaki katkıları” *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 3, 401–432, 2016.
111. Yücel, N., “Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi, *Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 2009
112. Balta, Ö. Ç. ve Horzum, M. B., “Web tabanlı öğretim ortamındaki öğrencilerin internet bağımlılığını etkileyen faktörler” *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41, 185-203, 2008.
113. Mutlu, M., “Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığını Yordayan Psikososyal Değişkenler. *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2018.
114. Toraman, M., “İnternet bağımlılığı ve sosyal ağ kullanım düzeylerinin ortaöğretim öğrencilerinin akademik başarıları ile ilişkisinin incelenmesi, *Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Elâzığ, 2013.
115. Cao, H., Sun, Y., Wan, Y., Hao, J. and Tao, F., “Problematic internet use in Chinese adolescents and its relation to psychosomatic symptoms and life satisfaction”, *BMC Public Health*, 11, 802, 2011.
116. Çevik, G. ve Çelikkaleli, Ö., “Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu ve Anne Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi”, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 19, Sayı 3, 225-240, 2010.
117. Bayram S.B., Gündoğmuş G., “İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı eğilimlerinin ve yalnızlık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi”. *Akademik Bakış Dergisi*, 54: 1-12, 2006.

118. Yen JY, Ko CH, Yen CF ve ark. “The comorbid psychiatric symptoms of internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia and hostility”, *J Adolesc Health* 41(1), 93-8, 2007
119. Morahan-Martin, J. ve Schumacher P., “Incidence and Corraletes of Pathological Internet Use Among College Students”, *Computers in Human Behaviour*, 16, 13-29, 2000.
120. Reiner, I., Tibubos, A. N., Hardt, J., Müller, K., Wölfling, K. and Beutel, M. E., “Peer Attachment, Specific Patterns of Internet Use and Problematic İnternet Use İn Male And Female Adolescents”, *European Child & Adolescent Psychiatry*, 26(10), 1257-1268, 2017.
121. Rose C.A. and Tynes B.M., “Longitudinal Associations Between Cybervictimization and Mental Health Among U.S. Adolescents” , *Journal Of Adolescent Health*, 57, 1–8, 2015.
122. Xin, M., Xing, J., Pengfei, W., Houru, L., Mengcheng, W. and Hong, Z., “Online Activities, Prevalence of Internet Addiction and Risk Factors Related to Family and School Among Adolescents in China”, *Addictive Behaviors Reports*, 7, 14-18, 2018.
123. Ayas, T. & Horzum, M. B., “İlköğretim öğrencilerinin sanal zorba ve mağdur olma durumu”, *İlköğretim Online*, 11 (2), 2012.
124. Ekşi, F., “Narsistik Kişilik Özelliklerinin İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalığı Yordama Düzeyinin Yol Analizi ile İncelenmesi”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12: 1683-1706, 2012.
125. Korkmaz, A., “Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması”, *TRT Akademi*, 1(2), 620-639, 2016.
126. Li, Q., “A Cross-Cultural Comparison Of Adolescents' Experience Related To Cyberbullying”, *Educational Research*, 50(3), 223-234, 2007.
127. Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y., “Farklı Okul Türlerinden Türk Öğrenciler Arasında Sanal Zorbalık Deneyimlerinin İncelenmesi”, *Siber Psikoloji ve Davranış*, 11(6), 643-648, 2008.

128. Bayram, F., “Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Gaziantep Üniversitesi*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Gaziantep, 2017.
129. Burnukara, P., “İlk ve Orta Ergenlikte Geleneksel ve Sanal Akran Zorbalığına İlişkin Betimsel Bir İnceleme, *Hacettepe Üniversitesi*”, *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 2009.
130. Totan T. ve Yöndem Z. D., “Ergenlerde Zorbalığın Anne, Baba ve Akran İlişkileri Açısından İncelenmesi”, *Ege Eğitim Dergisi*, 2(8), 53– 68, 2007
131. Ybarra, M. L., Diener-West, M., & Leaf, P. J., “Examining The Overlap In Internet Harassment And School Bullying: Implications For School Intervention” *Journal Of Adolescent Health*, 41(6), 42-50, 2007.
132. Vandebosch, H., Van Cleemput, K. “Cyberbullying among youngsters: Profiles of bullies and victims”, *New Media & Society*, 11(8), 2009.
133. Walrave, Michel, and Wannes Heirman., "Cyberbullying: Predicting victimisation and perpetration." *Children & Society* 25.1, 59-72, 2011.
134. Dehue, F., Bolman, C., Vollink, T., “Cyberbullying: Youngsters’ experiences and parental perception”, *CyberPsychology & Behavior*, 11, 217–223, 2008.
135. Schneider, S.K., O’Donnell L., Stueve A., Coulter R. W. S., “Cyberbullying, school bullying and psychological distress: a regional census of high school students”, *American Journal of Public Health*, 102 (1), 171-178, 2012.
136. Hoff, D. L., Mitchell, S. N., “Cyberbullying: Causes, effects, and remedies”. *Journal of Educational Administration*, 47(5), 652-665, 2009.
137. Mikami, A. Y., Szwedo, D. E., Allen, J. P., Evans, M. A., & Hare, A. L., “Adolescent peer relationships and behavior problems predict young adults’ communication on social networking websites”, *Developmental Psychology*, 46(1), 46-56, 2010.
138. Bingöl, N. ve Tanrikulu, T., “Siber zorba ve mağdur olma ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi”, *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 43, 2014.

139. Taştekin E., “Ergenlerin Arkadaşlık İlişkileri ve Benlik Saygısı Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Arasındaki İlişkiler, *Hacettepe Üniversitesi,*” *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara, 2016.
140. Eroğlu, Y., Aktepe, E., Akbaba, S., Işık, A. ve Özkorumak, E., “Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Yaygınlığının ve Risk Faktörlerinin İncelenmesi”, *Eğitim ve Bilim*, 40(177). 93, 2015.
141. Horzum, M. B., “İlköğretim öğrencilerinin bilgisayar oyunu bağımlılık düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi” *Eğitim ve Bilim*, 36(159), 2011.
142. Fanti, K. A., Demetriou, A. G., and Hawa, V. V., “A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors” *European Journal of Developmental Psychology*, 9, 168-181, 2012.
143. Çiftçi, H., “Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık Eğilimlerinin Facebook Tutumu İle İlişkisinin İncelenmesi, *Marmara Üniversitesi,*” *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2015.
144. Semerci, A., “Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve mağduriyet durumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(4), 2017.
145. Altıntaş, A., “Ortaokul Öğrencilerindeki Problemlerle İnternet Kullanımı ile Algılanan Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”, *Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul, 2016.
146. Wade, A. and Beran, T., “Cyberbullying: The New Era of Bullying”, *Canadian Journal of School Psychology*, 26, 44-61, 2011.
147. Dilmaç, B., Aydoğan, D., “Values as a predictor of cyber-bullying among secondary school students”, *International Journal of Social Sciences*, 5 (3), 185-188, 2010.
148. Eroğlu, Y. ve Peker, A. “Aileden ve Arkadaştan Algılanan Sosyal Destek ve Siber Mağduriyet: Yapısal Eşitlik Modeliyle Bir İnceleme”, *Akademik Bakış Dergisi*, 27, 1-15, 2011.

149. Bellici, N., & Yalçinkaya, E., “Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Zorba Davranışların Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelemesi”, *9.uluslararası Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi*, (s.729-735), 2014.
150. Carson, R., “Adolescent cyberbullying in New Zealand and the implications of parenting styles, *University of Canterbury*”, *Master’s thesis*, , New Zealand, 2014.
151. Baykal, F., “Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Mağduriyetin Ailedeki Koruyucu Etmenlerle İlişkisi: Afyonkarahisar İli Örneği, *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*”. *Yüksek Lisans Tezi*, Afyon, 2016.
152. Park, S.K, Jae Y.K, and Choon B.C. "Prevalence of Internet addiction and correlations with family factors among South Korean adolescents." *Adolescence* 43.172, 2008.
153. Özgür, G., Yörükoğlu, G. ve Arabacı, L.B., “Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler”, *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 2(2), 53-60, 2011.
154. Esen, B.K., “Adolescents’ İnternet Addiction İs Predicted By Peer Pressure And Perceived Social Support” *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(4), 1331-1340, 2009.
155. Peker, A. ve Gültekin, M., “Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejileri ve Cinsiyetin Sosyal Beceri Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi”, *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 139-156, 2014.

EKLER

EK-1: Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu

Sayın öğrenci,

Bu araştırmanın amacı Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin 9. Sınıf öğrencilerinde İnternet bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne baba ilişkisi hakkında bilgi edinmektir. Her sorudaki cümleyi dikkatlice okuduktan sonra her soru için size en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. İşaretleme yapmak için size uygun olan parantezin içine 'X' işareti koymanız yeterlidir. Bu bir sınav değildir ve cevapların doğru ya da yanlış olması gibi bir durum söz konusu değildir. Bizim için önemli olan sizin gerçek düşüncelerinizi yansıtmanızdır. Sizden aldığımız tüm bilgiler kesinlikle gizli kalacaktır ve yalnızca araştırma amacıyla kullanılacaktır. Doldurulmuş haldeki cevap kağıtlarınızın, ailenize, okul idaresine, öğretmenlerinize ya da arkadaşlarınıza gösterilmesi söz konusu değildir. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

1. Anket No:

2. Okulunuzun Adı:

3. Yaşınız:

4. Cinsiyetiniz: () Kız () Erkek

5. Annenizin yaşı?

6. Babanızın yaşı?

7. Kaç kardeşiniz?

8. İlköğretim diploma notunuz aşağıdaki aralıklardan hangisine girmektedir?

() 45-69 () 70-84 () 85-100

9. Annenizin eğitim durumu?

() Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu

() Lise mezunu () Üniversite mezunu () Diğer

10. Babanızın eğitim durumu?

() Okuryazar değil () İlkokul mezunu () Ortaokul mezunu

() Lise mezunu () Üniversite mezunu () Diğer

11. Anneniz çalışıyor mu?

() Evet () Hayır

12. Annenizin mesleği nedir?

() Ev Hanımı () Memur () İşçi () Serbest meslek () Diğer (Yazınız).....

13. Babanızın mesleği nedir?

() Çalışmıyor () Memur () İşçi () Serbest meslek () Diğer (Yazınız).....

EK-1 (Devam) Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu

14. Aile tipiniz nasıldır?

() Çekirdek () Geniş () Parçalı (anne-baba ayrı, boşanmış, ölü)

15. Ailenizin gelir durumu nedir?

() Geliri giderinden az () Geliri giderinden fazla () Geliri giderine denk

16. Aile bireylerinin sosyal güvencesi var mıdır?

() Var (Açıklayınız.....) () Yok

17. Boş zamanlarınızda uğraşmaktan hoşlandığınız bir hobiniz var mı?

() Evet ise (Açıklayınız.....) () Hayır

18. Arkadaşlık ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

() İyi () Orta () Kötü

19. Aile ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz?

() İyi () Orta () Kötü

20. Aile üyelerinizle birlikte hafta içi veya hafta sonu etkinlik/etkinlikler yapar mısınız?

() Evet () Hayır

21. Aşağıdaki sorunlardan hangisini yaşıyorsunuz? (Bu soruda birden fazla sayıda seçenek işaretlenebilir)

- () Yorgunluk
() Baş ağrısı
() Boyun veya sırt ağrısı
() Uykuya dalmada güçlük
() Gece uykusunda sık sık uyanma
() Kendini ifade etmede güçlük
() Kalabalık ortamlardan rahatsız olma
() Yeni tanışılan kişilerle iletişim kurmada zorlanma
() Güçsüzlük hissi
() Diğer (Açıklayınız.....)

22. Evinizde bilgisayar veya tablet var mı?

() Evet () Hayır

23. Kendinize ait bilgisayarınız var mı?

() Evet () Hayır

24. Size ait akıllı telefonunuz var mı?

() Evet () Hayır

25. Bilgisayarı genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

- () Araştırma yapmak () Ödev yapmak () Oyun oynamak
() Video/film izlemek () Sohbet etmek () Sosyal medya kullanmak

EK-1 (Devam) Öğrenci Kişisel Veri Toplama Formu

26. Akıllı telefonunuzu genellikle hangi amaçla kullanırsınız?

- Konuşmak Mesajlaşmak Video/ film izlemek
 Sosyal medya kullanmak Oyun oynamak Araştırma yapmak

27. Gece saat kaçta yatiyorsunuz?

- 20:00 - 22:00 arası 23:00 - 24:00 arası
 01:00 - 03: 00 arası saat 03: 00' dan sonra

28. Bilgisayarda ortalama ne kadar süre harcarsınız?

- Haftada 2-3 kez Haftada 1 kez Günde 1 kere 1 saate kadar
 Günde 1 kere 3 saate kadar Günde 1 kere 3 saatten fazla

EK-2: Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği- Kısa Formu (YİBÖ-KF)

Lütfen aşağıdaki sorularda belirtilen durumları hangi sıklıkta yaşadığınızı belirtiniz. Her soru için sadece bir seçeneği işaretleyiniz ve hiçbir soruyu boş bırakmayınız. **1**-Hiçbir zaman, **2**-Nadiren, **3**-Bazen, **4**-Sıklıkla, **5**-Her zaman.

	1	2	3	4	5
1. Hangi sıklıkta planladığınızdan daha fazla internette kalırsınız?					
2. Hangi sıklıkta ailenizle ilgili işleri ihmal ederek internette daha fazla zaman harcarsınız?					
3. Okul veya ders ile ilgili çalışmalarınız hangi sıklıkta internette harcadığınız süre yüzünden zarar görmektedir?					
4. Birileri internette ne yaptığınızı sorduğunda hangi sıklıkta sır gibi saklar veya savunmaya geçersiniz?					
5. Birileri siz internette iken canınızı sıkarsa hangi sıklıkta onları tersler, onlara bağırır ve öfkeli davranırsınız?					
6. Hangi sıklıkta gece internette harcadığınız süre yüzünden uykusuz kalırsınız?					
7. İnternete bağlı değilken hangi sıklıkta internetle avunur veya internete bağlı olduğunuz hayalini kurarsınız?					
8. İnternette iken hangi sıklıkta kendinizi 'birkaç dakika daha' derken bulursunuz?					
9. Hangi sıklıkta internette harcadığınız zamanı azaltmak için uğraşırsınız ve başarısız olursunuz?					
10. Ne kadar süre internette olduğunuzu hangi sıklıkta saklamaya çalışırsınız?					
11. Hangi sıklıkta başkalarıyla dışarı çıkmak yerine internette daha fazla zaman harcamayı tercih edersiniz?					
12. İnternete bağlanamadığınızda hangi sıklıkta kendinizi bunalımda, karamsar ve sinirli hissedip, internete bağlandığınızda bu şikayetlerinizin hemen geçtiğini görürsünüz?					

EK- 3: Siber Zorbalık Ölçeği

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Lütfen bu davranışları tek tek okuyunuz. Okuduğunuz davranışı "hiçbir zaman yapmam" diyorsanız "Hiçbir Zaman" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "bazen yaparım" diyorsanız "Bazen" yazısını işaretleyin. Okuduğunuz davranışı "çoğu zaman yaparım" diyorsanız "Çoğu Zaman" yazısını işaretleyiniz. Okuduğunuz davranışı "her zaman yaparım" diyorsanız "Her Zaman" yazısını işaretleyin.

		Hiçbir Zaman	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1	İnternette başkasının adını kullanarak e-mail hesabı açarım. (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi)				
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde başkalarının adını gizlice kullanarak hesap açarım.				
3	İnternette arkadaşlarımın ya da başka kişilerin kişisel bilgilerini kullanırım.				
4	İnternette başka kişilere virüslü mesaj (e-mail) gönderirim				
5	Arkadaşlarımın şifrelerini onların haberi olmadan internette kullanırım.				
6	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet) gibi adreslerine girmeye çalışırım.				
7	İnternette arkadaşlarımın şifrelerini kullanarak gizlice onların oyunlarına girmeye çalışırım.				
8	İnternette başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				
9	İnternette başka kişilere ya da arkadaşlarıma onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
10	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan farklı sitelerde yayınlam.				
11	İnternette başka kişilerin ya da arkadaşlarımın fotoğraflarını izinlerini almadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderirim.				
12	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili onların hoşlanmayacağı haberler yayınlam.				
13	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım				
14	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarıma hakaret eden mesajlar gönderirim.				
15	İnternette başka kişilerle ya da arkadaşlarımla alay ederim.				
16	İnternette arkadaşlarıma ya da başkalarına hoşlanmayacakları kötü isim ya da lakap takarım.				
17	Bir insanın yüzüne asla söylemeyeceğim şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla söylerim.				
18	Cep telefonundan başka kişilere onları tehdit eden mesajlar gönderirim.				

19	Cep telefonundan başka kişilerin fotoğraflarını onların iznini almadan diğer kişilere gönderirim.				
20	Cep telefonundan başka kişilere onların hoşlanmayacağı mesajlar gönderirim.				
21	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle ilgili gerçek olmayan söylentiler yayarım				
22	Cep telefonundan başka kişilere hakaret eden mesajlar gönderirim.				
23	Cep telefonunu kullanarak başka kişilerle alay ederim.				
24	Telefonla başkalarını arayarak onları rahatsız ederim.				

EK- 4: Siber Mağduriyet Ölçeği (SMÖ)

Sevgili Öğrenciler,

Aşağıda günlük yaşamda internet ve cep telefonları üzerinde gençler arasında görülen bazı davranışlar yazılmıştır. Bu yazılarda ‘‘bir başkası’’ şeklinde tanımlanan kişi sizin arkadaşınız olabilir ya da o kişiyi hiç tanımıyor olabilirsiniz.

Eğer okuduğunuz davranış ‘‘bana hiçbir zaman yapılmadı’’ diyorsanız ‘‘Hayır’’ sütunundaki ilgili kutucuğu ‘‘X’’ işareti ile işaretleyiniz. Okuduğunuz davranış ‘‘bana daha önce yapıldı’’ diyorsanız ‘‘Evet’’ sütunundaki ilgili kutucuğu ‘‘X’’ işareti ile işaretleyiniz.

		EVET	HAYIR
1	İnternette bir başkası benim adıml kullanarak kendisine e-mail hesabı açtı. (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet gibi)		
2	Facebook, Twitter gibi sitelerde başkası adımı gizlice kullanarak hesap açtı.		
3	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler benim kişisel bilgilerimi kullandı		
4	İnternette arkadaşlarım ya da başka kişiler bana virüslü mesaj (e-mail) gönderdi.		
5	Arkadaşlarım ya da başka kişiler benim haberim olmadan internette şifrelerimi kullandı.		
6	Arkadaşlarım ya da başka kişiler internette şifrelerimi kullanarak gizlice e-mail (MSN, Yahoo, Gmail, Mynet) gibi adreslerime girmeye çalıştılar.		
7	İnternette şifrelerimi kullanarak gizlice oyunlarım girmeye çalıştılar.		
8	İnternette tehdit ettiler.		
9	İnternette bana hoşlanmayacağım mesajlar gönderdiler.		
10	İnternette benim iznim olmadan fotoğraflarımı bazı sitelerde yayınladılar.		
11	İnternette fotoğraflarımı benim iznim olmadan mesaj (e-mail) ile diğer kişilere gönderdiler.		
12	İnternette benimle ilgili hoşuma gitmeyen haberler yayınladılar		
13	İnternette benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
14	İnternette bana hakaret eden mesajlar gönderdiler		
15	İnternette benimle alay ettiler.		
16	İnternette bana kötü isim ya da lakap taktılar		
17	Yüzüme karşı söylemedikleri şeyleri internette ya da cep telefonunda rahatlıkla bana söylediler.		
18	Cep telefonundan bana tehdit eden mesajlar gönderdiler.		
19	Cep telefonundan benim fotoğraflarımı izinsiz diğer kişilere gönderdiler.		
20	Cep telefonundan bana hoşuma gitmeyen mesajlar gönderdiler.		
21	Cep telefonunu kullanarak benimle ilgili gerçek olmayan söylentiler yaydılar.		
22	Cep telefonundan bana hakaret eden mesajlar gönderdiler.		
23	Cep telefonunu kullanarak benimle alay ettiler.		
24	Telefonla beni arayarak rahatsız ettiler.		

EK- 5: Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ)

Lütfen aşağıdaki soruları anne ve babanızı düşünerek dikkatlice okuyunuz. Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünerek her ifadenin yanındaki seçeneklerden en uygun olanı işaretleyiniz. Her ifade için sadece bir seçeneği işaretleyiniz.	Tamamen Benziyor	Biraz benziyor	Benzemiyor	Hiç benzemiyor
1. Herhangi bir sorunum olduğunda eminim annem ve babam yardım eder.				
2. Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.				
3. Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.				
4. Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için susmam gerektiğini söylerler.				
5. Annem ve babam bazı konularda "sen kendin karar ver" derler.				
6. Derslerimde ne zaman düşük not alsam, annem ve babam kızar.				
7. Ders çalışırken anlayamadığım bir şey olduğunda, annem ve babam bana yardım ederler.				
8. Annem ve babam kendi görüşlerinin doğru olduğunu, bu görüşlerini onlarla tartışmamam gerektiğini söylerler.				
9. Annem ve babam benden bir şey yapmamı istediklerinde niçin bunu yapmam gerektiğini de açıklarlar.				
10. Annem ve babamla her tartıştımda bana "büyüdüğün zaman anlarsın" derler.				
11. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam beni daha çok çalışmam için desteklerler.				
12. Annem ve babam yapmak istediklerim konusunda kendi kendime karar vermeme izin verirler.				
13. Annem ve babam arkadaşlarımı tanırlar.				
14. Annem ve babam istemedikleri bir şey yaptığımda bana karşı soğuk davranırlar ve küserler.				
15. Annem ve babam sadece benimle konuşmak için zaman ayırırlar.				
16. Derslerimden düşük not aldığımda, annem ve babam öyle davranırlar ki suçluluk duyar ve utanırım.				
17. Ailemle birlikte hoşça vakit geçiririz.				
18. Annemi ve babamı kızdıracak bir şey yaptığımda, onlarla birlikte yapmak istediğim şeyleri yapmama izin vermezler.				

EK- 5 (Devam) Algılanan Anne Baba Tutum Ölçeği (AABTÖ)

Aşağıdaki her ifadenin altındaki kutulardan sadece size uygun olanını işaretleyiniz.

19. Genel olarak annen ve baban okul zamanı hafta içinde gece arkadaşlarıyla bir yere gitmene izin verirler mi?

() EVET () HAYIR

Eğer cevabınız 'EVET' ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta içinde en geç saat kaç kadar dışarda kalmanıza izin verilir?

() 20:00' dan önce () 21:00- 21:59 () 23:00 ya da daha geç

() 20:00- 20:59 () 22:00- 22:59 () İstedğim saate kadar

20. Genel olarak anneniz ve babanız hafta sonları, gece, arkadaşlarınızla bir yere gitmenize izin verirler mi?

() EVET () HAYIR

Eğer cevabınız 'EVET' ise aşağıdaki soruyu cevaplayınız.

Hafta sonu Cuma ya da cumartesi akşamları en geç saat kaç kadar dışarda kalmanıza izin verilir?

() 20:00' den önce () 21:00-21:59 arası () 23:00 ya da daha geç

() 20:00- 20:59 arası () 22:00-22:59 arası () İstedğim saate kadar

Anneniz ve babanız aşağıdakileri öğrenmek için ne kadar çaba gösterirler?	Hiç çaba göstermez	Çok az çaba gösterir	Çok çaba gösterir
21. Eğer gece bir yere gittiyseniz nereye gittiğinizi,			
22. Boş zamanlarınızda ne yaptığınızı,			
23. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığınızı,			

Anne ve babanızın aşağıdakiler hakkında ne kadar bilgileri vardır?	Bilgileri yoktur	Çok az bilgileri vardır	Çok bilgileri vardır
24. Eğer gece bir yere gittiyseniz, nereye gittiğiniz hakkında,			
25. Boş zamanlarınızda ne yaptığınız hakkında,			
26. Okuldan çıktıktan sonra ne yaptığınız hakkında,			

EK-6: Ebeveyn Bilgilendirme ve Rıza Formu

Sayın Veli,

Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin, 9. sınıf öğrencilerinde bilgisayar bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne-baba tutumları ilişkisinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek ve çocuğunuzun çalışmaya katılmasına izin verdiğiniz için size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Araştırma çocuğunuzun okulunda, kendi sınıfında yapılacaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı Kişisel Veri Toplama Formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Anne Baba Tutum Ölçeği, Siber Mağduriyet Ölçeği ve Siber Zorbalık Ölçeği yaptırılacaktır.

(Veli/Vasi Beyanı)

Sayın Kısmet AKKURT araştırma ile ilgili Ebeveyn Bilgilendirme Formundaki bilgileri sözlü veya yazılı olarak bana aktardı. Bu bilgilerden sonra böyle bir araştırmaya çocuğum “katılımcı” olarak davet edildi. Bana yapılan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anlamış bulunmaktayım. Bu araştırma projesinde çocuğumun katılımcı olarak yer almasına izin veriyorum.

Velinin:

Adı, soyadı:

İmzası:

Tel:

Tarih:

EK- 7: Öğrenci Bilgilendirme ve Rıza Formu

Sayın Öğrenci,

Nevşehir ili belediye sınırları içerisinde bulunan liselerin, 9. sınıf öğrencilerinde bilgisayar bağımlılığı, siber zorbalık, siber mağduriyet ve anne-baba tutumları ilişkisinin belirlenmesi amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Bu çalışmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek ve çalışmaya katıldığımız için size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Bu çalışma esnasında sizden Kişisel Veri Toplama Formu, Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği Kısa Formu, Siber Zorbalık Ölçeği Formu, Siber Mağduriyet Ölçeği Formu ve Anne Baba Tutumu Formunu doldurmanız istenecektir. Katılarınız için teşekkür ederiz.

Aşağıda imzası bulunan ben,, öğrenci bilgilendirme formunda bulunan bilgileri okudum. Araştırma hakkında sözlü olarak bilgilendirildim.

Bana verilen hizmeti etkilemeksizin araştırmanın herhangi bir aşamasında çekilebileceğim ve o ana kadar şahsımda elde edilen bilgiler üzerindeki haklarımdan vazgeçmememe hakkım olduğu konusunda da bilgilendirildim. Araştırma sonuçlarının eğitim ya da bilimsel amaçlarla kullanılması sırasında mahremiyetime saygı gösterileceğine inanıyorum. Söz konusu araştırmaya kendi rızamla, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Tarih:.....

Öğrenci Adı Soyadı:

İmza:

EK-8: Kurum İzin Formu

T.C.
NEVŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 49405861-44-E.2025706

30.01.2018

Konu : Anket İzni

(Kısmet AKKURT)

NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: Nevşehir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 29.01.2018 tarihli ve 1981504 sayılı oluru.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Kısmet AKKURT'un "9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" konulu tez çalışmasını ilimizdeki resmi ve özel liselerde okuyan öğrencilere yönelik gönüllülük esasına dayalı, eğitim öğretimi aksatmamak şartı ve Okul Müdürlüğü'nün muvafakatinde uygulama yapabilmelerine dair ilgi olur ekte gönderilmiş olup, adı geçen anket sonuçlarından Müdürlüğümüze bilgi verilmesi hususunda; Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat DEMİR
İl Millî Eğitim Müdürü

EK:
-Olur (1 Adet)

Güvenli Elektronik İmza ile
Aşağı İle Ayrındır.

30 Ocak 2018

Mustafa GÜVEN
VHKİ

EK-9: Etik Kurul İzin Formu

T.C.
NEVŞEHİR HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Kurulu

Karar Tarihi: 27.10.2017

Karar No : 2017.10.05

Proje yürütücülüğünü Üniversitemiz Semra ve Vefa Küçük Sağlık Yüksekokulu Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Derya EVGİN'in üstlendiği "9. Sınıf Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet ve Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi" isimli araştırma projesi dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, projenin gerçekleştirilmesinde etik sakınca bulunmadığına kurulumuz üyeleri tarafından oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Erdoğan ÇİÇEK
Başkan

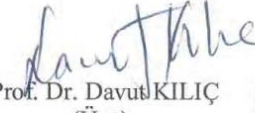
Prof. Dr. Fatma KARİPCİN
(Üye)
(İzinli)

Prof. Dr. Zülfikar DURMUŞ
(Üye)

Prof. Dr. Hanife ÖZBAY
(Üye)

Prof. Dr. Emir ERDEN
(Üye)

Prof. Dr. Ertan ÖZENSEL
(Üye)
(İzinli)

Prof. Dr. Davut KILIÇ
(Üye)

Prof. Dr. Nesimi AKTAŞ
(Üye)
(İzinli)

ÖZGEÇMİŞ

Kısmet AKKURT NURTAN 1991 yılında Aksaray’ da doğmuştur. İlk, orta ve lise eğitimini Aksaray’da tamamlamıştır. 2013 yılında Aksaray Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi’nden mezun olmuştur. 2016 yılında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi ortak hemşirelik yüksek lisansına başladı. Ocak 2014- Haziran 2018 yılları arasında Nevşehir Devlet Hastanesinde, pediatri servisi ve anestezi yoğun bakım servisinde çalışmıştır. Temmuz 2018 tarihinden bu yana Aksaray Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi pediatri yoğun bakım servisinde görevine devam etmektedir.

Adres: Aksaray Eğitim ve Araştırma Hastanesi Pediatri Yoğun Bakım

Telefon: 0 555 736 43 27

e-posta: kismetakkurt@gmail.com

